

MIN STEMME – VÅR HISTORIE

Dokumentasjon av det flerkulturelle Norge

ABM-UTVIKLING
POSTBOKS 8145 DEP
N-0033 OSLO

TELEFON: 23 11 75 00
TELEFAKS: 23 11 75 01

post@abm-utvikling.no
www.abm-utvikling.no

FORSIDE: Privat foto fra billedsamlingen «Norsk i dag, i går, i morgen?»

TRYKK: PDC-Tangen AS
OPPLAG: 2100

ISSN 1503-5972
ISBN 82-8105-022-5

ABM-utvikling 2005

INNHOOLD

Forord	2
Forfatternes forord	4
1 De kulturhistoriske museene og det flerkulturelle samfunnet . . .	10
2 Planlegging	16
3 Dokumentasjonsprosessen	28
4 Fotobevaring	40
5 Arkivering	48
6 Dokumentasjon og formidling	54
Referanser	64
Vedlegg	69

FORORD

Min stemme – vår historie er en praktisk håndbok i dokumentasjon av nyere innvandring til Norge. Den inneholder konkrete råd om planlegging, dokumentasjonsprosesser, fotobevarelse, arkivering og formidling, rikt illustrert med fotografier og eksempler fra prosjekter.

Kulturelt mangfold er en klar samfunns kvalitet som legger føringer både på nasjonal og internasjonal utforming av kulturpolitikken. Det er behov for ulike strategier og tiltak for å fremme kulturelt mangfold, og ABM-utvikling ser denne håndboka som et viktig ledd i arbeidet med å bevisstgjøre museene til innsats på feltet – og har derfor støttet utgivelsen av håndboka.

Min stemme – vår historie

er initiert og gjennomført av Norsk Folkemuseum og Internasjonalt Kultursenter og Museum - IKM. Håndboka bygger på erfaringer fra ulike prosjekter, men mest på prosjektet «Norsk i går, i dag, i morgen?». Målet med dette prosjektet er å bygge opp samlinger og arkiv i form av gjenstander, bilder, lyd og film som på ulike måter gir innsikt i dagens flerkulturelle samfunn. IKM og Norsk Folkemuseum har samarbeidet om dokumentasjonen i prosjektet.

Vi takker Norsk Folkemuseum og IKM og alle som på ulike måter har deltatt i de forskjellige prosjektene og bidratt med faglige råd og innspill til håndboka.

Jon Birger Østby
DIREKTØR

Randi Ertesvåg
AVDELINGSDIREKTØR

Oslo, juni 2005

Din historie
– Morgendagens minner

Dokumentasjonsprosjektet

Norsk i går, i dag, i morgen?

Internasjonalt Kultursenter og Museum og Norsk Folkemuseum

Dokumentasjonsprosjekt «Norsk i går, i dag, i morgen?» har som målsetting å bidra til at historien om den nyere norske innvandringen blir bevart, gjort tilgjengelig og formidlet til dagens og morgendagens interesserte. Norsk kulturråd har gjort det mulig å gjennomføre prosjektet.

FORFATTERNES FORORD

Et nytt samfunn, en utfordring for museene

Migrasjoner mellom land og mellom kontinenter er en del av historiens store bølgebevegelser. Helt fra de tidligste tider har mennesker forflyttet seg over store avstander og av ulike årsaker brutt opp fra sine opprinnelsesområder. Norge har også tidligere vært et innvandringsland hvor innflyttere har glidd aktivt inn i samfunnet og i høy grad bidratt til å øke dets kompetanse. Mange nordmenn har også opp gjennom tidene valgt å flytte ut av landet for å friste lykken andre steder. Utvandringen til Amerika er et eksempel på det siste.

I løpet av de siste 30-40 årene har antallet innvandrere til Norge økt. I 2004 var det over

500.000 i Norge som har enten mor eller far eller begge foreldre født utenfor landets grenser. En betydelig del har ikke-vestlig bakgrunn. Aldri tidligere har så mange mennesker fra så fjerne himmelstrøk bosatt seg i Norge. Få er i tvil om at denne innvandringen representerer noe kvalitativt nytt.

Bak statistikkens tall er det mange enkeltskjebner som hver i sær har hatt sin grunn til å forlate hjemlandet, enten de kom som arbeidssøkere, gjennom familiegjensforening eller som flyktninger. Hver enkelt bærer med seg sin kulturelle identitet, sine kunnskaper, verdier og tradisjoner som ballast til å bygge en ny tilværelse i et nytt land. Dette bidrar igjen til å endre det norske samfunnet, og hva

det vil si å være norsk. Dagens flerkulturelle samfunn tilsier at det er nødvendig å problematisere tilvante former for norsk selvforståelse. Ikke minst vil det være en stor samfunnsgevinst å ta den bredere befolkningsbakgrunnen mer konstruktivt i bruk.

I dag er media for mange den fremste kilde til kunnskap om innvandrerbefolkningen. Medias dagsorden settes ofte på bakgrunn av problematikk relatert til kriminalitet og unyansert statistikk. Dette er fremstillinger som bidrar til sosial avstand, og som igjen kan fremme diskriminering. Museene kan også ses som en del av media, men med en annen dagsorden enn det aktuelle nyhetsbildet. Museenes oppgaver er å bidra til kulturfor-

ståelse, toleranse og ulike gruppers selvforståelse. I dette perspektivet er det en utfordring og en viktig samfunnsoppgave for museene å fremskaffe kunnskap om innvandrerbefolkningen. Ved sine arbeidsmåter, i form av dokumentasjonsvirksomhet, forskning og formidling, har museene unike muligheter til å bidra til å fremme kulturforståelse. Ved å synliggjøre hvem innvandrerne er, kan museene nyansere medias bilde, slik at man ikke bare ser den nyere innvandringen til Norge og innvandrerne som et «problem», men også som en viktig ressurs.

En håndbok basert på praktiske erfaringer

Denne håndboken bygger i stor grad på erfaringene fra

prosjektet «Norsk i går, i dag, i morgen?» som er et samarbeid mellom Norsk Folkemuseum og Internasjonalt Kultursenter og Museum (IKM). Prosjektet har som målsetting å bygge opp samlinger og arkiv i form av gjenstander, bilder, lydopptak og filmer som på ulike måter gir innsikt i dagens flerkulturelle samfunn.

Under planleggingsfasen søkte man å bygge videre på erfaringer fra lignende prosjekter i Norge og utlandet. IKM har gjennom mer enn 15 år bygget opp erfaringer med kunnskapsinnhenting og formidling av ulike temaer knyttet til dagens flerkulturelle samfunn.

For organisering og gjennomføring av intervjuer har erfaringer og impulser fra Sverige og

I denne boken brukes begrepet innvandrer om følgende grupper:

Innvandrere og etterkommere (ref. St.meld. 49 og Statistisk Sentralbyrås definisjon)

Begrepet innvandrer brukes hovedsaklig om personer som selv har innvandret til Norge og som har to foreldre som er født i utlandet. Barn av innvandrere, født og oppvokst i Norge omtales ofte som etterkommere av innvandrere. I dag utgjør denne gruppen 349.000 mennesker. I tillegg er det flere som har enten mor eller far som er født utenfor landets grenser. Iberegnes disse, blir tallet ca. 500.000.

Flyktning

Begrepet brukes om en person som enten har fått asyl eller opphold på humanitært grunnlag eller midlertidig beskyttelse, enten personen har kommet som asylsøker, overføringsflyktning eller gjennom familiegjenforening.

Norsk Folke-museum har gjennom mer enn hundre år hatt som målsetting å ta vare på og spre kunnskap og

forståelse av det norske folks liv fra 1500-tallet til i dag. Museet har bygget opp store, verdifulle samlinger av gjenstander, bilder, lydopptak, arkiver og filmer som er tilgjengelige i utstillinger, over Internett og i publikasjoner. Samlingene gir et bilde av hvordan Norge har endret seg fra å være et isolert «uland» til å bli en del av den globaliserte verden både når det gjelder næringsliv, økonomi, kultur og befolkning.

IKM – Internasjonalt Kultursenter og Museum har gjennom 15 år arbeidet

for å skape aksept for og fremme forståelse og respekt for kulturelt mangfold. IKM presenterer kunst og tradisjoner i dagens Norge og er et kompetansesenter for formidling av kulturelt mangfold lokalt og på landsbasis. Utstillingene produseres ofte som vandretstillinger og omfatter både norsk historie, lokal historie og innvandrergruppers spesifikke historie.

England hatt stor betydning. Ikke minst har de engelske *oral-history* prosjektene gitt verdifull inspirasjon for opplegg av livsløps- og tematiske intervjuer. Ved utforming av prosjektdokumenter som ivaretar hensynet til logistikk og tilgjengelighet, har vi i stor grad bygd videre på erfaringene fra prosjektet «Wergelands barn», et dokumentasjonsprosjekt av norske jøder født før 2. verdenskrig, som ble gjennomført ved Norsk Folke-museum i perioden 1999-2003.

I prosjektet «Norsk i går, i dag, i morgen?» hadde prosjektmedarbeiderne bakgrunn fra ulike fagområder som etnologi, folkloristikk, sosialantropologi, museologi og sosiologi. En av medarbeiderne har bibliotekbakgrunn, som vi så som svært nyttig ved utforming av logistikk knyttet til oppbevaring og arkivering. Prosjektet kunne i tillegg dra nytte av IKMs kontaktnett og erfaringer fra langvarig samarbeid med innvandrere og flyktninger, likeså dokumentasjonserfaringer, arkivfaglig praksis og IKT-kompetanse ved Norsk Folkemuseum.

Arbeidet med å tilrettelegge materialet for allmenn bruk, er

ofte underprioritert. I denne boken legges det derfor stor vekt på arkiveringsdelen, siden museene har et ansvar for å oppbevare innsamlet materiale i et «evighetsperspektiv» på en forsvarlig måte.

Boken inneholder også et kapittel om formidling. Ved museene er dokumentasjon og formidling ofte sider av samme sak. I dette prosjektet ble det eksempelvis brukt ulike former for formidlingstiltak som utgangspunkt og invitasjon til samarbeid og nettverksbygging. Dette har igjen påvirket dokumentasjonsprosjektene. Forskning var ikke en del av prosjektet, men det bør være en målsetting ved tilsvarende prosjekt at forskning og bearbeiding inngår som en forlengelse av dokumentasjonsprosjektene. De som samler inn materialet, opparbeider en forståelse og innsikt som bør utnyttes videre.

Man kan lære vel så mye av negative som av positive opplevelser, det er derfor lagt vekt på også å gi eksempler på utfordringer vi har støtt på underveis. Å bli kjent med folks livsfortellinger er utrolig inspirerende, og gir lyst til å bli kjent med menneskene bak histori-

ene. Vi håper at boken vil fungere som en praktisk formidler av erfaringer, men også som en inspirasjonskilde til fremtidige dokumentasjonsprosjekter av det flerkulturelle Norge.

Vår oppfordring er: Start opp! Vi kan garantere at det vil bli både utfordrende og inspirerende.

Oslo, juni 2005

Liv Hilde Boe, Kristin Gaukstad, Therese Sandrup

Øvrige medarbeidere:
Oskar Kvasnes, Britt Ormaasen

Delprosjekter innen «Norsk i går, i dag, i morgen?» som eksemplene er hentet fra

Livsløpsintervjuer blant folk med pakistansk og tyrkisk innvandrerbakgrunn

Folk som kom som arbeidsinnvandrere tidlig på 1970-tallet, begynner i dag å bli gamle, og mange er allerede døde. Felles for disse gruppene er at de kom for å bedre sine kår, og de har hele tiden hatt muligheter til å holde kontakt med hjemlandet. Dette i motsetning til mange flyktninggrupper. Det mest omfattende delprosjektet har vært å gjennomføre livsløpsintervjuer blant folk med pakistansk og tyrkisk bakgrunn. De var blant de første som kom, og de er i dag blant de største ikke-vestlige

innvandrergruppene. En viktig del av prosjektet var å kombinere intervjuene med innsamling og avfotografering av deres private fotografier som utdyper livsløpet.

Videodokumentasjon av «innvandrerbutikker»

En av de mest synlige endringene i bybildet de siste tiårene i større byer er «innvandrerbutikkene» som tilbyr et rikt og tidligere ukjent utvalg av frukt og grønnsaker. I tillegg er det etablert en rekke kiosker og kafeer. Et av delprosjektene var å videodokumentere spesialbutikker og miljøer i

Dugnad – i 1990-årene. Flatbrødbaking i en norsk bakgård. Matlagingsskikker fra Tyrkia opprettholdes, selv om de ytre omstendighetene er endret. Privat foto fra billedsamlingen «Norsk i går, i dag, i morgen?»

Et av de nyere trekkene i gatebildet er at innvandrerbutikkene inntar fortauene. Forretningslokalene er ofte små, og fortauet gir ekstra plass til varene, og kanskje ikke minst en markedsføringsgevinst. Privat foto fra billedsamlingen «Norsk i går, i dag, i mor-

← Oslo. Innehavernes historier rundt etablering, vareutvalg og kundekrets er viktige kilder for fremtiden. Opptakene er gjort gjennom samarbeid mellom profesjonelle fotografer og kulturhistorikere.

Dokumentasjonsopphold i Pakistan

For å få forståelse for folks

bakgrunn, ble det gjennomført et dokumentasjonsprosjekt i Pakistan. Under oppholdet besøkte prosjektdeltagere hjemstedene til folk som har flyttet til Norge. Det ble gjort intervjuer med slektninger og folk som har returnert til Pakistan som pensjonister, uføretrygdede el.l. Det ble også gjort opptak av miljøer, jordbruksdrift, gatebilder,

skoler m.v. Opptakene er gjort i samarbeid mellom profesjonelle fotografer og kulturhistorikere i form av stillbilder og videoer.

Svangerskap og fødsel, tematiske intervjuer og fotobevaring

I prosjektet Livets begynnelse – personlige historier om svangerskap og fødsel som

Videointervju i Pakistan. Videointervjuene og opptakene var ofte spontane, slik som her på bilverkstedet hvor vi traff en norsk-pakistanser. Når ting måtte tas på sparket, var det praktisk med en arbeidsdeling mellom fotograf og kulturhistoriker. Foto: Norsk folkemuseum/Anne-Lise Reinsfelt

Det er vanlig at mor og andre kvinnelige slektninger hjelper den nybakte mor i barseltiden, som vanligvis regnes til de første 40 dagene. Aisha Marie ble født i februar, men mormor i India synes det var for kaldt å besøke og hjelpe datteren i hennes nye hjemland, derfor har tanten kommet til Norge for å passe på mor og barn i barseltiden. Foto: Britt Myrvold

Det meste av materialet som kom inn, var skrevet på maskin, mens noe var håndskrevet som vi ser eksempel på her. Her er en tekst på farsi skrevet av en mann.

Et bilde fra «Min hverdag, min verden». Oppgaven å dokumentere sin hverdag ble gjennomført med stort alvor. Her skal ingen være i tvil om at det dreier seg om et måltid under ramadan. Privat foto fra billedsamlingen «Norsk i går, i dag, i morgen?»

var et samarbeid med NAKMI (Nasjonal Kompetanseenhet for Minoritetshelse), er kvinner intervjuet om sine erfaringer og kunnskap rundt det å være gravid og føde i Norge. Svangerskapet er ofte første gang innvandrerkvinnene kommer i kontakt med det offentlige Norge, representert ved helsevesenet. I dette prosjektet var man interessert i å få kontakt med mange ulike etniske grupper, også norske, for å få en bredde i intervju-utvalget. En viktig del av prosjektet var å kombinere intervjuene med innsamling og avfotografering av deres private fotografier. Intervjuene ble gjort i samarbeid med antropologer, kulturhistorikere og helsefaglig personell.

Selvbiografier. Minneinnsamlingskonkurranse – innvanderens livshistorier

Høsten 2003 ble det utlyst en konkurranse blant folk med innvandrerbakgrunn om å skrive ned sine personlige livshistorier. Invitasjonen ble utformet på sju ulike språk, og folk ble oppfordret til å skrive på eget morsmål. De tre beste historiene ble premiert. Dette prosjektet var et samarbeidsprosjekt med forskningsinstitusjonen NOVA. Innleveringsfristen var våren 2004. Det kom inn ca. 50 bidrag. Det planlegges å utgi en bok basert på de innsendte bidragene.

Min hverdag, min verden. Barns fotografier med kommentarer

For å fange inn barns opp-

levelser og hverdag ble det gjennomført et prosjekt hvor barn selv fotodokumenterte sin hverdag og ga skriftlige kommentarer/opplysninger til bildene. Prosjektet var et samarbeid med 14 barneskoler i Oslo og involverte ca. 500 elever. Resultatet ble ca. 12.000 fotografier.

DE KULTURHISTORISKE MUSEENE OG

DET FLERKULTURELLE SAMFUNNET

Kultur- og museumspolitiske målsetninger

De kulturhistoriske museene får stadig påminnelser om at de «bør gjøre noe» i forhold til det flerkulturelle samfunnet. I tilde-
lingsbrev og resultatrapportering pålegges museene mer eller mindre å inkorporere det flerkulturelle aspektet som en del av museets ordinære virkefelt. Museumspolitiske dokumenter trekker opp de store kulturpolitiske linjene for museenes rolle i dagens samfunn. I utredningen Mangfald, minne, møtestad drøftes museene som samfunnsinstitusjoner. En av forutsetningene for å kunne skape kulturell identitet er at museer står frem som steder hvor folk finner assosiasjonspunkter og opplever at budskapet har noe å

gi dem. Hvis ikke, vil man oppleve at museumsbesøket først og fremst understreker at man står utenfor fellesskapet. Kulturell toleransetrening er minst like viktig som å skape og stadfeste kulturell identitet, påpekes det (NOU 1996:7: 35ff).

St. melding nr. 22. (1999-2000) *Kjelder til kunnskap og oppleving* er mer konkret når det gjelder oppgaver og funksjoner. Der blir det påpekt at arkiv, bibliotek og museer skal tjene som informasjons-, dokumentasjons- og kunnskapsbanker i et kontinuerlig demokratiprojekt, og at rollen som institusjonell historieforteller inneholder et ansvar for å avspeile et historisk og kulturelt mangfold også i samtiden. «I eit samfunn som vert meir og meir prega av fleir-

kulturelle innslag, må det stendig vurderast i kva grad og på kva måte denne røyndommen er representert i det materialet som kulturarvinstitusjonane forvaltar. Det er avgjerande at dei aktuelle institusjonane har eller skaffar til vegar materiale og tenester som er relevante for den einskilde brukaren. Det er viktig at ulike grupper i det tilbodet institusjonane kan gje, vil kunna oppleva og oppdaga kulturelle særdrag som dei sjølve kan identifisera seg med.»

Videre påpekes det at utfordringer og målsetting bl.a. vil være at:

- Museene skal være en arena for kunnskap og forståelse, der hver og en kan utvikle positive holdninger til både egen og andres bakgrunn.

- Museene skal medvirke til konstruktiv dialog mellom innvandrere og innfødte.

For å oppnå disse målsettingene vil det bli ført en politikk hvor det med utgangspunkt i et brukerperspektiv vil bli stimulert til mer samarbeid og samordning både nasjonalt, regionalt og på lokalt nivå. En bedre og lettere tilgang til materiale og tjenester i arkiv, bibliotek og museum vil kreve at det blir lagt større vekt på ordening og tilrettelegging av det samlede materialet. (St. melding 22. (1999-2000) *Kjelder til kunnskap og oppleving* s. 14 ff.).

Mange institusjoner har tatt utfordringen på alvor. Ikke minst har Norsk museumsutvikling/ABM-utvikling satt en

dagsorden for temaet. IKM har gjennom 14-15 år arbeidet i feltet og opparbeidet et bredt kontaktnett i det flerkulturelle miljøet. Gjennom utstillinger, seminarer og annen virksomhet har institusjonen vært en pådriver og inspirator for andre museer.

Fra kulturpolitiske målsettinger til handling

En side ved humanistisk orientert «innvandrerdokumentasjon» handler om innvandrernes rettighet til egen historie i Norge og muligheter til gjenkjennelse og bekreftelse på at de er en del av dagens norske samfunn. Å dokumentere hvordan livet i Norge har artet seg for dem i møtet med det norske samfunnet, er en oppgave for

Bygdetunene med sin målsetting om å avspeile den lokale byggeskikken, kan ses som symbol på viljen til å avspeile den lokale kulturen som en del av den norske kulturarven. Ved å legge vekt på det spesielle, avgrenset man seg mot et annet bygdelag. Norsk Folkemuseum som tar mål av seg til å avspeile hele den norske kulturarven, reiste tun etter tun som samlet skulle gi et bilde av norsk byggeskikk og levevis. Østerdalstunet på Norsk Folkemuseum. Foto: Norsk folkemuseum/Anne-Lise Reinsfelt

institusjoner som har ansvaret for å ivareta og formidle den norske historien. En annen og like viktig side er å gi etnisk norske en innsikt i og forståelse for hvordan det har vært å komme som arbeidsinnvandrere til Norge og etablere seg her.

I denne boken redegjør vi for hvordan man i prosjektet «Norsk i går, i dag, i morgen?» praktisk har gått frem for å «skaffe til veie materiale» for å bygge opp en informasjons-, dokumentasjons- og kunnskapsbank som kan avspeile historisk og kulturelt mangfold. Prosjektet har ikke vært rettet mot samfunnsproblemer, snarere er dette sett som en del av museenes tradisjonelle arbeidsfelt. Gjennom mange tiår er internasjonale impulser blitt dokumentert i så vel kunst- som kulturhistorisk utvikling, hvor man historisk sett kan snakke om internasjonal utveksling. Å løfte frem det flerkulturelle perspektivet kan sees som en forlengelse av tidligere tiders dokumentasjonsvirksomhet, på linje med hvordan Norsk Folkemuseum har løftet frem arbeiderklassens perspektiv, så vel som kvinners og barns perspektiver gjennom dokumentasjon.

Når IKM og Norsk Folkemuseum gikk sammen om å bygge opp en kunnskapsbank som avspeiler kulturelt mangfold, var det naturlig å bygge på begge institusjoners spesielle kompetanse. IKMs mangeårige erfaringer med samarbeid og kontakt med innvandrere og flyktninger i kombinasjon med Norsk Folkemuseums årelange erfaringer med dokumentasjon og oppbygging av dokumentasjonsarkiv, var grunnsteinene i samarbeidet som vi bygget videre på.

En rettesnor for dette arbeidet har vært å finne metoder som på ulike måter best avspeiler innvandrernes egne erfaringer. Hver enkelt har sin egen historie om hvorfor de kom til Norge og hvilke overveielser som lå til grunn for viktige handlingsvalg underveis. Metodisk har prosjektet i stor grad rettet seg mot personlige skildringer av opplevelser fra deres egen erfaringshverdag. Som en inngang til samfunnsforståelse til vår felles historie, er det lagt vekt på det sosiokulturelle som verdier, tradisjoner, skikker og livsbetraktninger. Ved å få innsikt i alminnelige menneskers liv, deres slit og strev, sorger og gleder, holdninger og handlin-

ger, får man også en innsikt i hva folk opplever som verdifullt og viktig ved egen kulturell bakgrunn. Dette sett i forhold til «det norske» representert ved majoritetssamfunnet.

Målgrupper og fremtidig bruk av kunnskapsbanken

Materialet i kunnskapsbanken vil bestå av initierte kilder som er resultat av dokumentasjonsvirksomheten, hvor museene og bidragsyterne i fellesskap har bidratt til resultatet. Dokumentasjonsbegrepet slik som det brukes i denne boken, er knyttet til oppbygging av et dokumentasjonsarkiv eller en kunnskapsbank. Konkret vil det innebære at museet går aktivt ut og gjennomfører innsamling i form av intervjuer, fotoinnsamling, egendokumentasjon i form av foto- og videoopptak, invitasjon til å skrive egen historie m.v. for å få innsikt i folks liv og levnet. Det faglige utgangspunktet for å gjennomføre slik dokumentasjon er at dette er den eneste typen kilder hvor man får innsikt i opplevelsene sett fra deres eget ståsted, noe som gjør det til et verdifullt materiale.

Målsettingen er at kunnskapsbanken skal bestå av et

IKM har på mange måter drevet «feltarbeid» i dagens flerkulturelle samfunn. I IKMs arbeid har involvering av målgruppene alltid stått sentralt. Her ser vi to ungdommer som var med å utforme utstillingen «Gi meg et tegn» om alfabeter og skrifttegn i bruk i dagens Norge. Det IKM ser som verdifullt ved sin deltagelse i prosjektet «Norsk i går, i dag, i morgen?», er det systematiske arbeidet med dokumentasjon med sikte på å bygge opp en fremtidig kunnskapsbank som er åpen og tilgjengelig for forskning og formidling. Foto: IKM/Per Grimsgaard.

Feltarbeid har lange tradisjoner ved større norske museer. Våren 2004 reiste fem prosjektdeltagere til Pakistan for å dokumentere samfunnsforholdene som norsk-pakistanere er vokst opp under, og som de på ulike måter forholder seg til i dagliglivet. Her er etnolog og fotograf Trond Bjorli i samtale med en norsk-pakistaner som i dag er pensjonist og har flyttet tilbake til sin barndoms landsby. Som norsk-pakistaner lever han bedre enn de fleste i landsbyen, og har etter pakistansk gjestfrihetstradisjon invitert gruppen til en bedre lunsj. Foto: Norsk folkemuseum/Anne-Lise Reinsfelt.

Norsk Folkemuseum har lange tradisjoner for å gjennomføre feltarbeider. Gjennom hundre år har museet sendt ut folk for å samle inn gjenstander og ikke minst informasjon som kan belyse ulike sider av folks liv og levnet. Enkelte av medarbeiderne hadde inntil 180 reisedager på 1930-tallet. Bildet viser flere av museets medarbeidere på feltarbeid i Bykle, i forbindelse med planer om oppdemming av Bossvatn i 1965. Det er mange beretninger om strabasiøse reiser for å fange inn de siste rester av gamle tradisjoner. Foto: Norsk folkemuseum/Unni Fürst.

Når man opplever hvor forskjellig dagliglivet i Pakistan er fra dagliglivet i Norge, gir det en innsikt i hvor komplisert det må ha vært å etablere seg i Norge og å tilpasse seg norsk levesett. Ikke minst var det uvant for de fleste å erfare hvor ulik menns og kvinners stilling i samfunnet er. I landsbyene og de mindre byene er gaten mennenes verden, mens hjemmet er kvinnenens. Folk har tid til samvær, til å snakke sammen, klokka er ikke så viktig. Men samtidig er Pakistan et land hvor mange sliter med mye tungt manuelt arbeid, lange dager og lite fortjeneste. Vanlige folks muligheter til videre utdanning er også begrenset. Foto: Norsk folkemuseum/Anne-Lise Reinsfelt.

materiale som vil kunne brukes i ulike sammenhenger – ikke minst til forskning og formidling. Resultatene vil variere i form av hensyn til kvaliteten på intervjuet, utvalg av intervjuobjekter og utvalg av fotografier. Utvalget vil avhenge av personlige egenskaper hos den som intervjuer og den som blir intervjuet. Det er derfor et materiale som stiller store krav til bruker, i form av kildekritikk, og til etiske hensyn. Materialet stiller også store krav til institusjonen som har ansvar for oppbevaring og tilgjengeliggjøring av materialet.

Når man på tross av slike åpenbare utfordringer likevel

ser det som så viktig å bygge opp en slik kunnskapsbank, skyldes det ikke minst erfaringene fra et tilsvarende prosjekt ved Norsk Folkemuseum. I 1950-60-årene startet professor Edvard Bull og hans kolleger et omfattende innsamlings- og dokumentasjonsprosjekt, kalt «Arbeiderminnesamlingen», hvor industriarbeidere, husmenn og andre ble intervjuet personlig eller/og de ble bedt om å skrive ned sin egen historie. Dette materialet har hatt en stor betydning gjennom årene, og blitt brukt i mange nye sammenhenger, både på museet og blant forskere utenfra. På

mange måter kan det sies at dette prosjektet var starten på den sosialhistoriske forskningen i Norge. I prosjektet «Norsk i går, i dag, i morgen?» følte vi oss derfor på forholdsvis trygg grunn ved å bygge videre på erfaringer fra dette prosjektet, i visshet om hvor verdifullt slikt materiale kan bli.

Å definere dagens så vel som morgendagens målgruppe og brukere av kunnskapsbanken, var en vesentlig del av planleggingen og utformingen av prosjektet. Et aspekt som ble vurdert som viktig, er folks behov for og ikke minst rett til egen historie. Kommende slektsledd,

Denne lille jenta har god kontakt med bestemor fordi de bor nær hverandre og har daglig kontakt. Bildet kan ses som eksempel på at gjennom denne nærheten mellom generasjoner vil muntlige historier, tradisjoner og minner lettere videreføres. Disse historiene er det viktig at også majoritetssamfunnet fanger opp og bevarer, slik at den lille jenta kan finne dem igjen i et bibliotek, arkiv eller i en bok når hun blir større. Foto: Norsk folkemuseum/Anne-Lise Reinsfelt.

uansett om de har røtter blant innvandrere eller ikke, har rett til sin historie. Den amerikanske historikeren Marcus Lee Hansen formulerte i 1937 et utsagn om innvandrernes historie som er blitt klassisk. «Det som sønnen ønsker å glemme, ønsker sønnesønnen å huske.» For mennesker i en etableringsfase i et nytt land er det liten tid til å tenke dokumentasjon og bevaring av sin egen historie, og viktig kunnskap vil derfor lett gå tapt. Å gi majoritetsbefolkningen kunnskap og opplevelse av hvem «de nye nordmenn» er, ble også i prosjektbeskrivelsen definert som en viktig målsetting.

For kulturhistoriske museer dreier alt seg til syvende og sist om å få og å gi kunnskap og forståelse for folks holdninger og handlinger i fortid og nåtid. I dag, som tidligere, er det viktig for museer å kaste lys over de mer ukjente og underkommuniserte historier i det norske samfunnet. Kunnskap både gir og endrer holdninger. Holdninger bidrar til samfunnsendringer, noe som også er et museums ansvar.

PLANLEGGING

Prosjektbeskrivelse

Planleggingsfasen er viktig, og mange problemer kan unngås dersom det ved oppstart blir utformet et prosjektdokument eller en prosjektbeskrivelse hvor alle ledd i planleggingsprosessen nedfelles og begrunnes.

Et arkiv med personopplysninger som skal bevares for fremtiden og være tilgjengelig for andre, forutsetter godkjenning av Datatilsynet. Dokumentasjon av dagens flerkulturelle samfunn i den formen vi ønsket å gjøre det med intervjuer og fotoinnsamling, ville nødvendigvis inneholde personopplysninger. Å ta hensyn til Datatilsynets retningslinjer måtte derfor være et utgangspunkt ved planleggingen. Før

oppstart må man derfor legge planer og treffe beslutninger som går på:

- sluttprodukt, målsetting
- hva slags materiale som skal samles inn
- hvilke metoder som skal brukes
- hvem som skal utføre dokumentasjonsarbeidet
- hvordan materialet skal arkiveres/organiseres/registreres
- hvor materialet skal oppbevares
- hvordan materialet skal gjøres tilgjengelig
- hvordan arbeidet skal organiseres
- hvordan ansvarsforholdene skal være
- hvordan andre samarbeidspartnere skal involveres, og hvordan ev. eierforholdet til

felles innkommet materiale skal være

Vi vil anbefale at det utarbeides en prosjektbeskrivelse som tar opp disse forholdene. Ved å formulere de ulike sidene ved dokumentasjonen, tvinges man til å begrunne dem. Herved har man også lagt grunnlaget for å formulere søknaden til Datatilsynet. Nedenunder vil vi redegjøre for forutsetninger som ble lagt til grunn, før prosjektet «Norsk i går, i dag, i morgen?» startet opp.

Museenes utfordringer og muligheter

Det flerkulturelle samfunnet utgjør i dag et stort forskningsfelt i Norge og i de øvrige nordiske land. Da «innvandrings-

forskningen» startet opp, oppdaget man at de ulike innvandringsgruppene hadde etablert egne livsstiler i kontakt med det norske samfunnet. De hadde slått seg ned og formet sin nye tilværelse basert på sine kunnskaper og forventninger, men også selv blitt formet av møtet med det norske samfunnet. Det norske samfunnet er forandret som en følge av innvandrerne. Det ligger til dels i sakens natur at myndigheter og samfunnsforskere i hovedsak interesserer seg for samfunnets brister og skavanker. Medias fokus er ofte en ensidig fokusering på problemene. For museene, som skal være synlige i det offentlige rom, vil utfordringene ligge i å supplere og nyansere forskningen og mediabildet med sine

innsamlings-, dokumentasjons-, forsknings- og formidlingsprosjekter.

Målsettingen for prosjektet «Norsk i går, i dag, i morgen?» ble definert til primært å drive dokumentasjon med siktemål å bygge opp et åpent tilgjengelig dokumentasjonsarkiv, med hovedvekt på innvandrernes egne historier og bilder. En av årsakene til at man ønsket å bygge opp et arkiv, var at få andre institusjoner tok systematisk vare på innvandrernes historie for fremtiden. Oslo Byarkiv har for eksempel igangsatt et prosjekt som har som mål å samle inn arkivene til innvandreres organisasjoner for å bevare kildene til innvandrerbefolkningens historie i Oslo.

Ved forskningsprosjekter skal

personrelatert materiale slettes når resultatene foreligger. Museer har imidlertid også tradisjoner for å bygge opp dokumentasjonssamlinger, og det var denne tradisjonen man ønsket å bygge videre på.

Nasjonalt er det en uttrykt kulturpolitisk målsetting at museer skal avspeile historisk og kulturelt mangfold og fungere som arenaer for dialog og samhandling. Å være representert i museenes samlinger og arkiv er første forutsetning for å nærme seg dette. Når hovedvekten ble lagt på innvandrernes erfaringer, skyldtes det blant annet et ønske om å nyansere mediabildet. Innvandrere forteller ofte at de ikke kjenner seg igjen i det bildet som media og forskerne gir. Som institusjoner

har museene stor symbolmakt. Det man samler i museer, anses for å ha stor kulturell, politisk og ofte også økonomisk verdi. Signaleffekten som museene som samfunnsinstitusjoner gir ved å inkludere også minoritetenes kulturuttrykk, tradisjoner, historier og gjenstander, er derfor holdningsskapende i seg selv og gir ringvirkninger. Et annet viktig siktemål er å ta vare på en historie som ellers ville gå tapt.

Når IKM og Norsk Folkemuseum gikk sammen om å gjennomføre slik dokumentasjon, var det fordi begge institusjoner ut fra egne målsettinger og erfaringer hadde et ønske om å bygge opp et materiale som gir kunnskap på individnivå. Å skape god formidling dreier seg ofte om å skape gode fortellinger som taler både til hjerte og hjerne. Det forutsetter at man møter folk og blir kjent med deres historie. Et slikt materiale gir rike muligheter til å formidle kulturforståelse til barn og unge, så vel som voksne.

Metoder, materiale, etisk ansvar

Utfordringen var å finne og utforme metoder som åpner for at innvandrerne kunne få sine stemmer, historier og foto-

grafier inn i samlingene. Oppveksten i opprinnelseslandet ble sett som viktig for å få en forståelse for hva de brakte med seg av holdninger, kunnskaper og verdier. For å finne vei inn i det norske samfunnet utviklet man strategier for å få arbeid, bolig og å etablere et familieliv. Sist, men ikke minst, var det et siktemål å få innsikt i hvordan det har vært å vokse opp som etterkommere av de første innvandrerne.

Metodene som er benyttet i prosjektet, er i hovedsak kvalitative og fokuserer på empiriske fenomen og kognitive virkeligheter, snarere enn normative aspekter. Denne håndboken tar ikke opp grunnleggende metodiske spørsmål som begrepsdannelse, kildekritikk og tolkningsspørsmål. Det forutsetter at forskerne og brukerne av materialet tar i bruk egne forsknings- og kildekritiske redskaper.

Et annet viktig moment som institusjonene må forholde seg til, er at de mange ulike mulighetene til å kombinere teknisk og elektronisk informasjon for å fange inn og formidle individenes historier, i større grad eksponerer folk. Dette øker

institusjonens etiske ansvar overfor de personene som bidrar med sine erfaringer. Dette ansvaret må ligge som en basis ved utformingen av de ulike prosjektene i så vel dokumentasjonsprosessen som i arkiveringsprosessen.

Resultatet i arkivet. Helhet og deler

Når målsettingen er å bygge opp et tilgjengelig arkiv, er det viktig å være seg bevisst at ulike metoder resulterer i ulike typer materiale som igjen har konsekvenser for etterarbeid og arkivering. Å planlegge hvordan materialet skal oppbevares og tilgjengeliggjøres er en sentral del av forberedelsene. Erfaringene har vist at det er en stor fordel at det defineres og besluttes på et tidlig tidspunkt i prosjektet hvordan dette skal løses.

Et prosjekt som «Norsk i går, i dag, i morgen?» resulterer i et omfattende materiale som både skal ses som helhet og som deler. Det er viktig å etablere systemer som ivaretar helheten, for det er i lys av helheten at delene og delprosjektene kan forstås. På et tidlig tidspunkt i prosjektperioden ble det beslut-

tet å registre, lagre og gjøre materialet tilgjengelig elektronisk ved å bruke forvaltningssystemet Primus. Det vil derved alltid fremgå at materialet er en del av hovedprosjektet «Norsk i går, i dag, i morgen?».

Oversikten nedenfor viser hva slags materiale som prosjektet har resultert i. Samtidig er den en indikasjon på hvor omfattende den videre bearbeidingen er når materialet skal tilrettelegges for bruk.

Intervjuer

Livsløpsintervjuer er omfattende og tidkrevende intervjuer, hvor siktemålet er å få dekket et helt liv, fra tidlig barndom til i dag. Tematiske intervjuer er ikke nødvendigvis så lange, og består ofte av bare ett opptak.

Fotobevaring, fotoinnsamling

I prosjektet ble intervjuene kombinert med innsamling av folks private fotografier. Med basis i intervjuet og tilgjengelig billedmateriale lånte man et «representativt» utvalg for avfotografering. I enkelte prosjekter var en profesjonell fotograf også involvert, disse fotografiene er, på lik linje med de private foto-

Primus: Endredningsmodus

Primus: Endredningsmodus

Historiske hendelser:

Annet	Beskrivelse	Datering	Personer
		2002 2003	Informant

Steder | Produksjonssted, sikker: Oslo

Historikk:

Prosjektet "Norsk i går, i dag, i morgen?" ble etablert som et treflag samarbeidsprosjekt mellom IKM, Internasjonalt Kultursenter og Museum og Norsk Folkemuseum i 2003. Prosjektet tar sikte på å dokumentere nyere utvandring til Norge ved livsløpsintervjuer, fotoinnsamling, video-dokumentasjon og tematiske intervjuer.

Primus er et forvaltningssystem som er utviklet for kunst- og kulturhistoriske museumssamlinger. Det håndterer ulike museumsobjekter, som fotografier, gjenstander, bygninger, film og video i det samme systemet. Objektene kan organiseres og registreres hierarkisk i for eksempel serier for fotografier. Til hvert objekt eller hierarki kan det knyttes digitale avbildninger og dokumenter. Primus er i dag i bruk i vel 30 norske museer og flere kommer til.

grafiene, også en del av intervjuene.

Barns egendokumentasjon

Dokumentasjon av barn krever egne metoder. Dette ledet til et delprosjekt hvor skolebarn ble invitert til å fotografere sin egen hverdag, og å skrive ned biografiske opplysninger og informasjon til hvert bilde.

Å skrive sin egen historie

Den selvbiografiske metoden ble brukt i et prosjekt hvor innvandrere ble invitert til å skrive sin egen historie, på eget språk dersom det var ønskelig.

Videodokumentasjon, fotografering

Å kombinere intervjuer med billedopptak i form av fotografering og videoopptak åpner for en billedmessig dokumentasjon av omgivelser, handlinger og samhandlinger. Denne metoden ble utprøvd på et prosjekt av «innvandrerbutikker/-foretak», og ikke minst under feltarbeidet i Pakistan.

I arkivet vil man finne dette materialet i form av:

Primus registreringen:

- Alle opplysninger om foto-

motiv, innhold i intervju og video

- Opplysninger om informant/bidragsgiver eller formidler av materialet og materialets tilblivelse

Lagring av materialet:

- Alle filer (foto, intervjuer, lyd, faktaskjemaer etc.) blir lagret digitalt på server som er

mediet for langtidslagring

- Fotografier har i tillegg et digitalt bilde lagret direkte i Primus
- Lyd blir enten tatt opp analogt på kassett eller digitalt på DAT som lagres og arkiveres i arkivet
- Fotopositive lagres og arkiveres i arkivet
- All tekst og skriftelige doku-

Norsk Folkemuseum	
Min hverdag, min verden - Foto-opplysninger	
Navn: (etternavn, fornavn)	Fødselår:
Skole/Klasse:	Kamerarnr.
Mullergate Skole, 5. klasse, 2003-04	NF. 26397
Om meg selv: (familie?, søster?, bror? interesser?)	
Jeg heter Frika og er 10 år. Jeg har en lillebror på 3 år som heter Noah, en mamma på 38 år og en pappa som er 39 år. Jeg går på korps og er 1. kornet. Jeg skal begynne på Ishøy.	
Fotografiene: (hvem er med?, hvor er bildet tatt?, hva ser vi?)	
025	Dette bildet er tatt av lillebroren min som sitter på sofaen.
024	Tatt av meg busette på hodet, og med lysere farge på dressen enn den andre.
023	Fadderen min sitter med sparkesykkel. Fadderbror min sitter med sykkel. Han med strikingsgenser og kritikkelt.
022	
021	Dette bildet er tatt av klasse-kvinnen min Maj's

Kvaliteten på informasjonen som barna ga, var variert. Selv om mange av skjemaene var svært sparsomt utfylt, er likevel opplysningene til det enkelte bilde svært verdifulle og styrker materialets verdi. Prosjektet stilte store krav til samarbeid med lærerne som bisto med hjelp til informasjon til foreldre, innhenting av tilatelser og tilpassing av prosjektet i skolearbeidet. Materialet stilte store krav til logistikk, ikke minst på grunn av omfanget på ca. 10 –12.000 bilder.

menter (originaler) lagres og arkiveres i arkivet

Det ble laget egne gjenfinnings-systemer for de ulike prosjektene som for eksempel med barnas fotografier, der det ble laget egne skole- og klasselister.

For livsløpintervjuene ble det laget fortløpende nummerering med sesjonslister. Se mer om

dette under pkt. 5 om arkivering.

Organisering, samarbeid internt og eksternt

Å legge til rette for samarbeidsrutiner innad og med andre samarbeidspartnere på et tidlig tidspunkt er en stor fordel. I prosjektet «Norsk i går, i dag, i morgen?» var det to institusjoner som skulle samarbeide. Det

ble utarbeidet et forslag til organisering av samarbeidet mellom institusjonene hvor samarbeidet ble definert. Dette ble nedfelt i en intensjonsavtale.

Intensjonsavtale: I denne ble det lagt vekt på:

- Forankring i institusjonene, definering av ansvar og ansvarlige for gjennomføring

Sjekkliste - lydopptak

Opptaks-sesjon	Forteller	Kjønn	Delprosjekt	Intervjuer	Dato	Innhold	Referat	Kontrakt
NFAV.002-001		K	Pakistanere	LHB	27.11.02	OK	OK	
NFAV.002-002		M	Pakistanere	LHB	26.01.03	OK	OK	
NFAV.002-003		M	Pakistanere	LHB	06.02.03	OK	OK	OK
NFAV.002-004		M	Pakistanere	LHB	25.02.03	OK	OK	
NFAV.002-005		M	Pakistanere	LHB	18.03.03	OK	OK	OK
NFAV.002-006		M	Pakistanere	LHB	22.03.03	OK	OK	
NFAV.002-007		K	Pakistanere	LHB	03.09.03	OK	OK	
NFAV.002-008		M	Pakistanere	LHB	04.09.03	OK	OK	OK
NFAV.002-009		M	Pakistanere	LHB	09.09.03	OK	OK	
NFAV.002-010		M	Pakistanere	LHB	10.09.03	OK	OK	
NFAV.002-011		M	Pakistanere	LHB	18.09.03	OK	OK	OK
NFAV.002-012		M	Pakistanere	BO	04.08.03	OK	OK	
NFAV.002-013		M	Pakistanere	BO	09.08.03	OK	OK	OK
NFAV.002-014		M	Pakistanere	BO	13.08.03	OK	OK	OK
NFAV.002-015		M	Pakistanere	BO	21.08.03	OK	OK	
NFAV.002-016		M	Pakistanere	BO	22.08.03	OK	OK	OK
NFAV.002-017		M	Pakistanere	BO	27.08.03	OK	OK	OK
NFAV.002-018		K	Pakistanere	BO	27.08.03	OK	OK	OK

Materialet skal behandles «individuell», men også som en helhet. Denne oversikten over livsløpsintervjuene er et eksempel som viser hvordan delene inngår i en helhet.

- Oppbevaring av materialet
- Samarbeidsform mellom institusjonene
- Eierforhold til materialet

I intensjonsavtalen var det nedfelt at prosjektet skulle ha en styringsgruppe og en referansegruppe som definerte at:

Styringsgruppen:

- skulle settes sammen av en representant fra ledelsen fra hver institusjon, samt en ekstern faglig representant
- skulle fungere som et beslutnings- og diskusjonsforum
- prosjektlederne ved hver institusjon skulle ha ansvar for å legge frem handlingsplaner, økonomiske forhold, engasjementer m.v.
- skulle ha jevnlig møter – ca. 4-5 ganger i året, og at innkalling og referat skulle foreligge i skriftlig form

Referansegruppen:

- skulle ha en sammensetning med representanter fra ulike innvandrergreper og innvandrersorganisasjoner, samt andre fagmiljø
- skulle i hovedsak fungere som fagorgan og komme med råd og innspill

- skulle innkalles etter behov og at innkalling og referat skulle foreligge i skriftlig form

Det er viktig å finne en organisasjonsform som er effektiv og ikke for arbeidskrevende. Selv om det i utgangspunktet ikke var aktuelt å samarbeide med andre, viser erfaringen at slikt arbeid ofte leder til samarbeid med eksterne institusjoner/partnere som kommuner, innvandrersorganisasjoner el.l. Å lage en intensjonsavtale om samarbeidets art og form er en hensiktsmessig måte å forebygge samarbeidsproblemer.

Gjennomføring av dokumentasjonen

Da prosjektet startet opp, ble det sett som en forutsetning at de som skulle gjennomføre dokumentasjonsprosjektene, hadde en generell kulturkompetanse, tidligere dokumentasjonserfaring og ikke minst erfaring med å intervju. Vi så det som forutsetninger at de som skulle gjennomføre intervjuer, måtte ha en god forståelse for hva man skulle oppnå.

For eksempel i arbeidet med den norsk-pakistanske befolkningen engasjerte vi en person

med pakistansk bakgrunn som hovedsakelig skulle ha som oppgave å være døråpner inn i miljøet, men også med tanke på at vedkommende selv skulle foreta intervjuer. I tillegg til prosjektleder fra Norsk Folkemuseum ble det engasjert en kulturhistoriker som også skulle gjennomføre intervjuer. Da livsløpsintervjuene med den norsk-tyrkiske befolkningen i Drammen skulle starte opp, ble det engasjert en sosialantropolog med tidligere feltarbeidserfaring og forskning i et norsk-tyrkisk miljø.

Søknad til Datatilsynet

Når det skal samles inn et personsensitivt materiale som skal bevares og være tilgjengelig for fremtiden, må institusjonen ha Datatilsynets tillatelse. For å få slik tillatelse må det foreligge opplysninger om prosjektet, hva man skal gjøre, og hvordan det skal bevares og gjøres tilgjengelig. Datatilsynet har lang behandlingstid for slike søknader.

Logistikk, dokumenter, prosjektmappe

Dokumentasjon krever nøyaktighet, orden og klare retnings-

linjer. Det er mye papirarbeid og omfattende arbeidsoppgaver knyttet til dokumentasjon, der- som formelle forhold skal være i orden. De som skal intervju, bør utstyre seg med en liten mappe el.l. hvor alle de nødven- dige skjemaene finnes, klare til bruk. I prosjektet hadde vi ikke laget slike mapper, noe som undertiden resulterte i mer- arbeid. Det var flere uventede situasjoner hvor det var aktuelt å låne inn materiale, men hvor man ikke hadde skjemaene til- gjengelige. Alle skjemaer/doku- menter som er omtalt, finnes som vedlegg.

Informasjonsskriv/ brosjyre

Det er hensiktsmessig å utforme et informasjonsskriv eller en brosjyre hvor målsettingen med prosjektet beskrives. Her var styringsgruppen og referanse- gruppens tilbakemeldinger vik- tige. Informasjonen må

- ha et enkelt og lettfattelig språk
- ha klar målsetting
- bidra til at folk får lyst til og føler ansvar for å delta
- ha tydelige adresser til og informasjon om de involverte institusjoner

Tilleggsopplysninger til "Søknad om konsesjon for behandling av personopplysninger i henhold til personopplysningsloven (pol.) § 33" vedrørende prosjektet "Norsk i går – i dag – i morgen?".

Kommentar til punkt 1.8.1 og 1.8.2.

Ved innhenting av personopplysningene undertegner den registrerte en samtykkeerklæring som er satt opp i henhold til Datatilsynets retningslinjer. Samtykkeerklæringen ligger vedlagt.

Kommentar til punkt 1.9.

Personopplysningene hentes inn fra den registrerte selv. Den registrerte informeres gjennom utdeling av brosjyre som beskriver prosjektet og hensiktene med innhenting av personopplysningene. I tillegg deles det ut et skriv som informerer den registrerte om dens rettigheter til innsyn osv. Brosjyre og infoskriv ligger vedlagt.

Kommentar til punkt 2.

Formålet med innhenting av personopplysningene (fotografiene og lydbandopptakene) er som beskrevet i prosjektbrosjyren, informasjonsskrivet og i søknadsskjema for konsesjon. Hensikten er å innhente innvandreres egne minner og tanker vedrørende deres innvandring til Norge. Dette blir en svært viktig kilde til informasjon om innvandrergруппene som ankom Norge i siste halvdel av forrige århundre.

Det anses som essensielt at dette materialet kommer fra den innvandrede selv, og like essensielt er det at dette materialet tas vare på for senere generasjoner. Materialet vil være tilgjengelig for forskning.

Kommentar til punkt 3.

Fotografiene og lydopptakene vil digitaliseres, registreres og arkiveres i Norsk Folkemuseums database Primus. Dette er et lukket system til intern bruk på Folkemuseet. Brukertilgangen til denne databasen er regulert, og klausulert materiale vil ikke være tilgjengelig for brukere som ikke skal ha tilgang til det. Materialet fra "Norsk i går – i dag – i morgen?" vil bli klausulert.

Det eksisterer også en ekstern versjon av Norsk Folkemuseums samlingsdatabase, Primus web. Denne versjonen inneholder ikke-klausulert materiale. Fotografiene og lydopptakene samlet inn til prosjektet "Norsk i går – i dag – i morgen ?" vil derfor ikke være tilgjengelig på internett.

I punkt 3.1 til 3.5 bes det om omfattende dokumentasjon på sikkerhet, systemer og rutiner vedrørende IT-drift ved museet. Norsk Folkemuseum har relativt nylig gjennomført en organisering som går ut på at all virksomhet vedrørende IT-drift er tillagt en ny enhet som er felles for Norsk Folkemuseum og Maihaugen. Hensikten med denne organiseringen er bl.a. å sikre stabile driftsforhold for IT-systemene ved begge museene. Dokumentasjon vedrørende dette arbeidet er ennå ikke utarbeidet. Det skal utarbeides sikkerhetsstrategi, - mål og rutinebeskrivelser, og vi ber å få ettersende disse når de foreligger. Lewi Nordby, leder for IT-enheten, kan kontaktes for nærmere informasjon. Hans telefon er a. 22 12 37 78 / m. 95 83 59 00.

Ansvar for behandlingen av personopplysningene tilligger museets Dokumentasjonsavdeling. Dokumentasjonsavdelingen har lang erfaring med å håndtere dokumentasjon fra tilsvarende prosjekter. Det er utarbeidet rutiner for å gi tilgang til denne type materiale. I korte trekk tilsier dette at brukere etter å ha blitt innvilget tilgang til materialet, må undertegne avtale om bruk, samt taushetserklæring. Kopi av slik avtale, samt taushetserklæringen, følger vedlagt.

Søknadsskjemaet til Datatilsynet finnes på adressen; <http://www.datatilsynet.no/>
Gå inn på "melding og konsesjon".

Personopplysningsloven setter strenge grenser for å bygge opp arkiv som inneholder opplysninger som kan være sensitive og derved skadelige for personer. Det er en fordel at man setter seg inn i lovens intensjoner og tenker gjennom hvordan materialet eventuelt kan

misbrukes. Det er derfor viktig at konsesjonssøknaden har tilleggsopplysninger der disse områdene blir berørt. Et privatbilde som brukes i en ny sammenheng og med en tekst som ikke har noe med opphavssituasjonen å gjøre, kan for eksempel oppleves som krenkende.

Dokumentasjonsprosjektet "Norsk i går, i dag, i morgen?"

Prosjektet er et samarbeid mellom Internasjonalt Kultursenter og Museum (IKM) og Norsk Folkemuseum. Følelsene og de minnene som ble levende i Norge, og som ble levende i Norge, er nå i ferd av å bli registrert og dokumentert. Prosjektet vil samle inn bilder, filmer, lydopptak og andre dokumenter som viser hvordan livet var i Norge, og som viser hvordan livet er i Norge i dag. Prosjektet vil også samle inn historier og erfaringer som viser hvordan livet var i Norge, og som viser hvordan livet er i Norge i dag.

IKM Internasjonalt Kultursenter og Museum (IKM) er et samarbeid mellom Norsk Folkemuseum og Norsk Folkemuseum. Prosjektet vil samle inn bilder, filmer, lydopptak og andre dokumenter som viser hvordan livet var i Norge, og som viser hvordan livet er i Norge i dag.

Din historie – Morgendagens minner

Norsk i går, i dag, i morgen?

Internasjonalt Kultursenter og Museum (IKM) og Norsk Folkemuseum

Vi kom fra mange steder

Immigranter erfarer og opplever et nytt land, et nytt språk og en ny kultur. De bringer med seg sine egne erfaringer og opplevelser, som de deler med de som er igjen i Norge. Dette har gjort Norge til et mer mangfoldig land, og det har gjort Norge til et mer mangfoldig land.

Vi endret Norge - Norge endret oss

I 2003 var det ca. 150 000 immigranter som var bosatt i Norge. De har gjort Norge til et mer mangfoldig land, og de har gjort Norge til et mer mangfoldig land. Dette har gjort Norge til et mer mangfoldig land, og det har gjort Norge til et mer mangfoldig land.

Internasjonalt Kultursenter og Museum (IKM)

Internasjonalt Kultursenter og Museum (IKM) er et samarbeid mellom Norsk Folkemuseum og Norsk Folkemuseum. Prosjektet vil samle inn bilder, filmer, lydopptak og andre dokumenter som viser hvordan livet var i Norge, og som viser hvordan livet er i Norge i dag.

Norsk Folkemuseum

Norsk Folkemuseum har gjennom mer enn 100 år arbeidet for å skape et levende bilde av livet som var i Norge. Dette har gjort Norge til et mer mangfoldig land, og det har gjort Norge til et mer mangfoldig land.

Informasjonsbrosjyren om prosjektet ble formet som en invitasjon til deltagelse i oppbygging av kunnskapsbanken. Skal man lykkes i å bygge opp en kunnskapsbank for dagen og morgendagen, er man avhengig av praktisk hjelp og deltagelse fra dem det gjelder, men også av at folk opplever det som et

prosjekt som angår dem. Det ble derfor lagt vekt på å appellere til dugnadsånden – og at alle har en historie og bilder som kan bli viktige for å forstå de store samfunnsendringene, og ikke minst at barn og barnebarn skal finne kunnskap om sine røtter i arkivene.

Det er hensiktsmessig å tenke gjennom hvordan distribusjonen av informasjonsskrivet skal være siden det vil gi klare føringer på opplag og utforming.

Informasjonsskriv om intervju-situasjonen

For enkelte innvandrergrepper er intervjusituasjoner noe de forbinder med ubehagligheter slik som politiavhør, advokat-hjelp etc. Det kan derfor være lurt å lage en kortfattet skjematisk oversikt over hva et intervju innebærer og hva slags type spørsmål man kan forvente å få. Noen kan trekke seg før intervjuet fordi de blir redde for selve intervjusituasjonen eller redde for represalier som følge av intervjuet.

Samtykkeavtale med informant

Som en del av forberedelsene til prosjektet må det utformes en samtykkeerklæring som definerer oppbevaring og bruk av materialet, både intervjuet og ev. fotografier/annet. Den skal underskrives i to eksemplarer, ett til den som forteller/låner ut og ett til institusjonen. Der- som slik avtale ikke finnes, kan materialet ikke gjøres tilgjengelig for bruk.

Innlånsavtale

Et skjema for innlånsavtale om lån av fotografier, dokumenter etc. fra bidragsyter bør foreligge når prosjektet starter opp. En innlånsavtale skal fungere som en kvittering på det som er mottatt eller lånt inn. Avtalen bør utformes i to kopier, ett til bidragsyter og ett til låner. Ved tilbakelevering er det viktig å få bidragsyters underskrift som kvittering for retur.

Teknisk utstyr Lyddopptak

Det er vanskelig å gi konkrete råd når det gjelder valg av teknisk utstyr siden utviklingen går svært raskt. En hovedregel er likevel å være bevisst på kvalitet når det gjelder lyd og lagring i forhold til hvordan materialet er tenkt brukt i fremtiden. Avveininger ved valg av opptaksutstyr ved oppstarten av et prosjekt er f.eks. om en definerer innsamlet materiale bare som dokumentasjonsmateriale. Dersom dette er tilfelle, kan en gå ned på kravet om kvalitet og kjøpe billigere opptaksutstyr. Dersom man har planer om å bruke opptaket f.eks. i en utstilling eller at det eventuelt skal brukes i radio,

må dette legges inn i vurderingen. Et annet forhold er hva man definerer som lagringsenhet. Hvis en ønsker at originalkassetten skal være lagringsenheten, må en satse på et format som er lagringsbestandig over tid. Det eksisterer ulike muligheter når det gjelder lydopptak. I prosjektet vurderte vi følgende alternativer:

- Kassettopptaker. Ukomprimert format, begrenset kvalitet på opptaket – analogt.
- DAT-opptaker: Ukomprimert format. God lyd, men kassetten kan ikke være lagringsmedium – digitalt.
- Minidisc: Komprimert format – digitalt.
- Digital-opptaker: Ukomprimert format er i WAV format, og komprimert format er i MP3-format. Man kan lagre filer direkte på server med disse opptakerne.

Når de faste medarbeiderne intervjuet, ble intervjuene tatt opp på DAT-opptaker fordi det bl.a. sikrer svært god lyd. DAT er digitalt, men lyd lagret på DAT må lastes ned på server for å sikre langtidslagring.

For eksempel i det norsk-tyrkiske prosjektet ble det brukt

Samtykkeerklæring vedrørende oppbevaring og bruk av intervjuer og fotografier

Interne og Kulturverv og Museum og Norsk Folkemuseum har ønsket for å samle og bevare materiale som trykker tv og lydtekst i Norge. Museene ønsker med prosjektet Norsk i går, i dag, i morgen? å dokumentere det nye inntrykket og inntrykkene fra og med Norge som et nytt inntrykk i Norge. Interne og Kulturverv og Museum vil derfor som en del av Norsk Folkemuseum samlingene:

Erk av materialet:
Materialet blir håndtert i tråd med gjeldende offentlige lover og regler i følge Datahøyrets retningslinjer. Interne og Kulturverv vil bli kontaktet og det vil søkes hos museene om tillatelse for å få tilgang til materialet. Tilgang vil bli tilkennet og etter som erstatning vil bli formidlet tilbake til Norge. Alle brukere må underlegge en brukserklæring før tilgang gir. Materialet vil kunne bli publisert i f.eks. i utstillinger, bøker og nettsteder.

Den fotograferer har ønsket om ytterligere retningslinjer i forhold til tilgang og bruk, kan dette spesifiseres på forespørsel.

Innsamlet materiale omfatter:
..... Smer lydopptak
..... av fotograferte fotografier/dokumenter

Partenes underskrifter:
Jeg tillater med dette at materialet kan oppbevares og formidles ved Norsk Folkemuseum, og at kopier kan utleveres til Interne og Kulturverv og Museum.

Forfatter/egner: _____ Norsk Folkemuseum/Interne og Kulturverv og Museum
Adresse: _____
Telefon: _____
Norsk Folkemuseum og Interne og Kulturverv og Museum takker for din vedlegg.

Samtykkeerklæringen er trolig det viktigste dokumentet i dokumentasjonsprosjektet. Selv om institusjonen har fått samtykke til å gjøre materialet tilgjengelig, hviler det likevel et stort ansvar på institusjonen slik at materialet ikke misbrukes. For fullstending skjema, se vedlegg.

Norsk i går, i dag og i morgen?

Personlige opplysninger	
Navn	_____
Adresse	_____
Telefon	_____
Postboks	_____
Postnummer	_____
Poststed	_____
Land	_____
Andre opplysninger	_____
Navn	_____
Adresse	_____
Telefon	_____
Postboks	_____
Postnummer	_____
Poststed	_____
Land	_____
Andre opplysninger	_____

Skjema for personlige opplysninger og resymé av intervjuene. I prosjektet ble det utformet et skjema for personlige opplysninger og resymé av intervjuene. Deler av dette skjemaet kan med fordel fylles ut under intervjuet. Det gjelder særlig rubrikker for navn, adresser, fødested, tid m.v. Det er hensiktsmessig å lage en kort biografisk oversikt.

Avveininger ved innkjøp av opptaksutstyr

- Komprimerer opptaksmediet lyden? For optimal lyd kvalitet bør en satse på utstyr som ikke komprimerer lyden.
- Sjekk om utstyret er på vei ut av markedet. Det kommer stadig nye typer opptaksutstyr. Andre former kan være på vei inn, og det kan være vanskelig å skaffe opptakskassetter i fremtiden.
- Er det vanskelig å overføre lyden digitalt mellom de ulike komponentene; fra kassett til datamaskin? Er programvaren som trengs til dette vanskelig og dyr i anskaffelse?
- Dersom materialet skal langtidslagres, vil ukomprimerte filer lagret på server være det sikreste.

alminnelige kassettopptakere. Fordelen er at de er billige i anskaffelse og svært enkle å bruke, noe som kan være en fordel når det er mange ulike mennesker som foretar intervjuene. Av samme grunn ble det i de tematiske intervjuene brukt både Minidisc, alminnelige kassettopptakere og DAT-opptakere.

DOKUMENTASJONSPROSESSEN

Intervjuer

Jag skulle fråga om lyckan, för det är aldrig någon som frågar människorna om de är lyckliga, och jag skulle fråga om deras bästa upplevelser för att locka fram vad de hoppas på, ty människor är inte där deras skor är, utan där deras drömmar är. (Ivar Lo Johanson i tidsskriften Folket i Bild/Kulturfront 1980)

Hvert menneske har en unik historie, sine egne betraktninger og ikke minst drømmer. Gjennom intervjuer har man en mulighet til å nå en annen verden enn den som vi kan iakttå og registrere. I beste fall kan intervjuene åpne veien til menneskenes indre, til deres drømmer, idéer og verdier. De siste tiårene har interessen for livshistorie og personlige min-

ner, ofte omtalt under begrepet «oral history», økt, og det har vokst frem en omfattende litteratur om den selvbiografiske metoden og materialets kildeverdi. I dag definerer vi intervju som en bestemt situasjon hvor både intervjuer og den som intervjues, er innforståtte med at det dreier seg om et intervju. Interessen i dag er ofte rettet mot å forstå menneskelige måter å se på egne opplevelser og erfaringer, noe som nesten gjør det berettiget å regne intervjuer som museenes selvbiografiske materiale. I dag betraktes intervjuet i større grad som en situasjonsbestemt og kulturbe-tinget beretning. Metoden er tidkrevende, og dermed kostnads-krevende både i et kort og langt perspektiv. Det er derfor

viktig å vite hvorfor man velger metoden.

Gjennom intervjuene gjør man en reise i tid og rom. For en intervjuer å få en person, i de fleste tilfeller en man ikke kjenner, til å foreta denne reisen sammen med seg er en utfordring. En god spørreliste som setter minnene i sving, kan være et godt hjelpemiddel. I prosjektet ble det utarbeidet en spørreliste som dekker de viktigste temaene i et liv: foreldre, slekt, oppvekst, hjem, skole, utdanning, venner, jobb, familie, aktiviteter og så videre. Selv om man har en spørreliste som utgangspunkt for samtalen, tar intervjuet ofte sin egen retning, som et møte mellom to, hvor begge deltar i konstruksjonen av samtalen. Intervjuene kan derfor også ses

som et bilde av intervjusituasjonen, og vil fortelle om intervjueren så vel som den som blir intervjuet.

For tematiske intervjuer er det i hovedsak samme struktur som følges. Man ønsker å dekke visse områder innenfor et bestemt tema. Spørrelisten som ble brukt i prosjektet, bygger i stor grad på engelske tradisjoner, hvor det gjennom mange år er bygget opp et stort erfaringsgrunnlag i å gjennomføre livsløpsintervjuer. Det finnes flere engelske varianter av spørrelistene på nettet som er nyttige som utgangspunkt. En spørreliste har imidlertid mer funksjon som en huskeliste som skal sjekkes av og til, for å se om man får med seg det viktigste. Det er ikke meningen at den skal følges slavisk.

Et representativt utvalg?

Museene er samfunnsinstitusjoner som skal avspeile samfunnets mangfold. Mange av de valgene museene står overfor, er egnet for problematisering og refleksjon, ikke minst når det gjelder representativitet. Innvandrere er ikke mer like enn folk flest. Noen har bakgrunn fra landsbygda, mens andre er vokst opp i storbyer. De som kom på 70-tallet for å jobbe, og de som kom som følge av ekteskapsinngåelse på 90-tallet, har ofte helt ulike opplevelser av Norge og livet som innvandrere. Mange har tatt utdanning som voksne og har opplevd at livet har endret seg radikalt siden de kom som unge. I tillegg har folk ulikt syn på mange temaer/emner som betydning

Oral history.

Uttrykket «oral history» dukket opp i USA før siste krig, og i 1948 ble det første prosjektet organisert ved Columbia - Universitetet i New York. Arbeidet, som ble ledet av Alan Nevins, ble da sett som nytt og epokegjørende. Fra USA spredte virksomheten seg til Europa, der Storbritannia kom til å bli et foregangsland. Her fikk «oral history» et klart tverrfaglig og sosialhistorisk preg, og de fleste som arbeider innen denne tradisjonen, henter impulser fra arbeider som gjøres her. Det utgis et eget fagtidsskrift «Oral history» som gir informasjon om så vel prosjekter som pågående faglige diskusjoner.

av religion, barneoppdragelse, familie, vennskap, «nordmenn» og politikk. Det er derfor behov for å foreta et utvalg før intervjuingen starter opp. Å sikre et tilnærmet «representativt utvalg» av samtalepartnere er en utfordring.

I prosjektet bestemte man under planleggingen å foreta livsløpsintervjuer av de tidlige

arbeidsinnvandrerne. Et ønske var et tilnærmet representativt utvalg av informanter fra første generasjon menn og kvinner og det samme for deres etterkomere. Det var imidlertid flere utfordringer knyttet til utvalget, og det var ikke lett å finne bidragsytere i de kategoriene materialet etterhvert «manglet».

Dette bildet fra Pakistan viser et intervju med en norsk-pakistaner som har bygget et sykehus. En viktig grunn til at det ble bygget, var at den eldste sønnen ikke kunne ta hånd om sine gamle foreldre når de ble syke, slik han har et ansvar for. Barna bodde i utlandet og foreldrene i Pakistan. Den norske innvandringspolitikken åpner i liten grad for familiegjenforening

med foreldre. Vi kjente ikke til dette sykehuset eller norsk-pakistaneren på forhånd, og intervjuet er spontant. Her må aktuelle spørsmål formes direkte. I slike tilfeller hjelper ikke spørrelistene, desto viktigere er det at man har tenkt gjennom ulike problemstillinger som ønskes belyst.

Foto: Norsk folkemuseum/Anne-Lise Reinsfelt.

For å sikre et «representativt utvalg» og for å knytte kontakter med det norsk-pakistanske miljøet, ble det engasjert en mann som kom som arbeidsinnvandrer tidlig på 1970-tallet. I likhet med de fleste har han opparbeidet seg en bred yrkeserfaring i Norge og et godt kontaktnett innen det norsk-pakistanske miljøet. Men naturlig nok kjente han flest fra eget miljø, kjønn og aldersgruppe, noe som kan ha bidratt til en overrepresentasjon av denne gruppen. Ved ettertanke mente vi imidlertid at dette var akseptabelt fordi det var disse som la premissene for hva som skjedde senere i forhold til etablering av de norsk-pakistanske miljøene. De mange erfaringene og ikke minst kontaktene som ble etablert, vil gjøre det enklere å utvide antallet med andre «kategorier» dersom det skal være aktuelt senere.

Da det norsk-tyrkiske prosjektet startet opp, ble det innledningsvis sendt ut informasjonsbrev til lokale tyrkiske organisasjoner og foreninger i Drammen. Intensjonen var å informere flest mulig om prosjektet, samt skape interesse blant mulige samarbeidspart-

ner. Det ble også opprettet kontakt med Drammen kommune. Det var likevel vanskelig å finne personer som ville la seg intervju.

Under et studiebesøk i London fikk prosjektdeltagerne kjennskap til dokumentasjonsprosjektet «Every tree has its roots» i regi av «Refugee Action». Prosjektet har som mål å bygge bro mellom generasjonene blant vietnamesiske flyktninger. Gjennom livsløpsintervjuer foretatt av etterkommere forteller første generasjon om sine erfaringer knyttet til livet i Vietnam før flukten, opphold i flyktningleire og tilværelsen i England.

Inspirert av dette prosjektets metodiske tilnærming og målsetting ble det bestemt at man ville prøve ut tilsvarende opplegg i Drammen. Vi besluttet derfor å skolere representanter for målgruppen til å gjennomføre intervjuer, for så å engasjere dem til å utføre livsløpsintervjuer kombinert med fotobeholding i eget miljø. Ved å velge kursdeltagere med ulike alder og kjønn håpet vi å få en ønsket bredde i informantutvalget.

I prosjektet om svanger-

skap og fødsel var det laget en klar metodisk tilnærming som også innebar hvor mange og med hvilken nasjonal bakgrunn man ønsket at kvinnene skulle ha. Kvinner med ulike faglige og etniske bakgrunner skulle foreta intervjuene, og en var selv gravid. Likevel viste det seg underveis at det var vanskelig å få de kontaktene man ønsket. Flere var ikke villige til å stille opp til intervju, enten fordi de synes det ble for personlig eller rett og slett fordi de ikke fikk lov.

Erfaringene viser at det er nødvendig med fleksibilitet og kreativitet i spørsmålet rundt «representativt» utvalg. I rapporten vil det imidlertid være viktig å informere om hvorfor sammensetningen er blitt som den er. Ved prosjektslutt opplevde vi å ha et velfungerende nettverk og tillit. Det var på dette tidspunktet prosjektene egentlig burde ha begynt!

Involvering, kurs, opplæring

Det er mange gode grunner for å utvikle et aktivt samarbeid mellom innvandrergруппene og museene, og i de ulike delprosjektene har man prøvd ut ulike metoder og nivåer av involvering. Museumspolitiske målset-

http://www.refugee-action.org.uk/viet_oralhistory.asp

The Vietnamese Oral History Project is a national project based on more than 100 interviews with people from different ages and backgrounds who came here from Vietnam. These very distinctive and individual stories have been captured to help younger generations understand their heritage. The stories are held in the archives of the British Library.

Intervju/samtale

For enkelte kan ordet intervju gi assosiasjoner til tidligere opplevelser med myndigheters utspørring, f.eks. i forbindelse med oppholdstillatelse. Vi fikk råd om å bruke ordet minst mulig, og vi erstattet ofte ordet med «samtale» i en innledningsfase.

Informant/Forteller/ Bidragsyter

Brukes som benevnelse på personer som har deltatt i intervjuer/ livsløpsintervjuer og i forbindelse med fotografier. For mange kan begrepet informant gi negative assosiasjoner, det brukes derfor så lite som mulig i denne håndboken.

tinger er også klare i ønsket om å inkorporere det flerkulturelle aspektet i museenes ordinære virkefelt. Ikke minst uttrykkes det politiske signaler om aktivisering og involvering av innvandrere og betydningen av å skape eierskap til materialet. Museer som har samarbeidet med innvandrergrupper, har rapportert at dette gir nyttige og lærerike erfaringer. Spørsmålet er hvordan det skal skje: Hvilke oppgaver skal ses som faglige oppgaver, og hvilke oppgaver kan gjennomføres uten faglig bakgrunn?

I utgangspunktet ble intervjuing sett som en faglig oppgave. Det var derfor en ny tilnærming da det ble besluttet å satse på opplæring av innvandrerne selv for å la dem gjennomføre intervjuene. Erfaringene viser at det er fordeler og ulemper ved begge fremgangsmåtene. En fordel ved å bruke erfarne kulturhistorikere er at de er innforstått med hva materialet skal brukes til, noe som ofte bidrar til en friere holdning til intervjuet og en større evne til å stille utfyllende spørsmål.

Materialet viser imidlertid at også personer som ikke har denne skoleringen, kan gjen-

nomføre gode intervjuer. En fordel ved å skolere dem som selv er en del av miljøene, er at de kjenner folk og folks reaksjoner, og lettere kan oppnå kontakt og tillit. Ved å velge ut kursdeltagere med ulik alder og bakgrunn og gi dem opplæring i intervjuing, vil det også være enklere å få et bredere materiale. Når folk intervjues av noen de kjenner, vil de i noen tilfeller være mer åpne og svare mer utfyllende og personlig. Ulempen kan være at de som intervjuer kjenner den samme virkeligheten så godt at den ikke representerer noe spesielt for dem, og dermed unnlater de å stille en del spørsmål.

Det norsk-tyrkiske delprosjektet i Drammen som case

Da det ble besluttet at man skulle engasjere folk med tyrkisk bakgrunn til å gjennomføre intervjuer, ble det arrangert et kurs som gikk over tre kvelder. Deltagerne var kvinner og menn i ulik alder, og med forskjellig yrkesbakgrunn. Før kurset startet hadde prosjektet innledet et organisert samarbeid med Drammen kommune og gjort avtale om at kommunens Nærmiljøkontor skulle være base for

båndopptakere og opptakskassetter, samt kontrakter og andre nødvendige skjemaer. Det ble kjøpt inn vanlige kassettpillere på kommunens regning. Intervjuerne skulle også kunne benytte et rom på bydelshuset til opptak ved behov. Prosjektansvarlig i «Norsk i går, i dag, i morgen?» skulle hente og levere intervjuer og fotografier på Nærmiljøkontoret. Det ble senere også opprettet en egen prosjektstyringsgruppe med representanter fra intervjuerne, kommunen og hovedprosjektet.

- Første kurskveld ble hovedsakelig brukt til å formidle målsettingen bak prosjektet og inspirere og motivere til deltagelse. Det var et mål at kursdeltagerne skulle få forståelse for at kvaliteten på intervjuene og fotografiene har stor betydning. Erfaringer fra det norsk-pakistanske prosjektet ble drøftet, og det ble vist eksempler på fotografier som var samlet inn. Det ble en utførlig diskusjon om utvalg av fotografier og innhold i intervjuene. Gruppen ble rådspurt om hvorledes man burde gjennomføre prosjektet, hvem de kunne tenke seg å intervjuer,

hvor intervjuene burde utføres osv. Under diskusjonen om bruk av morsmål, særlig når det gjaldt første generasjon, ble det foreslått konkrete løsninger som også ble benyttet under intervjuene. I enkelte intervjuer ble for eksempel spørsmålene stilt på norsk og besvart på tyrkisk. Intervjuer oversatte deretter svaret.

Kvelden ble avsluttet med en diskusjon om verdien av prosjektet. Deltagerne mente at det var viktig å fortelle sin historie til folk flest i Drammen. Like viktig var det at deres etterkommere vil kunne få kunnskap om foreldrenes bakgrunn i Tyrkia og de første etableringsårene i Norge.

- Andre kurskveld var intervjuing hovedtemaet. Kurslederne intervjuet hverandre, og spilte bl.a. rollen som «vinglete informant», og ga eksempler på ulike situasjoner som gjerne oppstår under intervjuer og hvordan man kan takle dem. Utdrag fra et norsk-pakistansk intervju ble deretter spilt. Etterpå var det en diskusjon om hva som karakteriserte intervjuet og om ulike intervjueteknikker.

Kurset var uformelt med karakter av samvær og dialog, og ikke minst praktisk prøving og feiling. Her demonstrer Oskar Kvasnes bruk av kassettspiller. Kurset ble holdt på Nærmiljøkontoret i Drammen hvor også bibliotek og barnehage er. Nærmiljøkontoret er godt kjent og mye brukt av norsk-tyrkerne. Foto:Therese Sandrup.

Det ble lagt vekt på å formidle til potensielle intervjuobjekter at man ikke er ute etter deres innerste hemmeligheter. Opp- taksutstyret ble gjennomgått, og alle fikk prøve de ulike funksjonene, hvor man best setter mikrofon osv. Oppgaven til neste møte var å gjøre et prøveintervju, gjerne med noen de kjente. Alle fikk en spiller med seg hjem.

- Tredje kurskveld fikk deltagerne tilbakemelding på prøveintervjuet. Man diskuterte representativitet, hvem de skulle intervju, hvordan de skulle/kunne skaffe informanter og hva de så for seg ville bli problematisk. De fikk klarsignal om at de også kunne intervju venner og familie,

hvor mange hver enkelt syntes det var realistisk å intervju, og hva de skulle gjøre av etterarbeid. Denne kvelden fikk de også en innføring i fotobevaring. Kriteriene for utvelgelse ble diskutert, og hva de selv mente ville være viktig å få dekket. Rutiner, skjemaer og lignende ble til slutt gjennomgått.

- Gjennomføring av prosjektet. Det ble lagt vekt på at prosjektets representant skulle være tilgjengelig hele tiden hvis noe skulle dukke opp underveis. Annenhver uke dro en representant fra prosjektet i Oslo til Drammen for å avhente nytt materiale, samt levere tilbake ferdig skannede bilder. Jevnlige oppdateringsmøter

I sommerhalvåret bugner torget i Drammen av frisk frukt og grønnsaker. Her er det flere familier med tyrkisk bakgrunn som selger jordbruksprodukter. En stor andel av innvandrerne fra Tyrkia har

erfaring fra landbruk. Intervjuene forteller noe om hvordan folk fant frem til yrkesnisjer hvor tidligere erfaringer kommer til nytte. Privat foto fra billedsamlingen «Norsk i går, i dag, i morgen?»

Mange barn har tilbrakt sommerferien sammen med sin familie i besteforeldrenes landsby i Tyrkia. Dugnadsarbeid i forbindelse med

innhøsting var en selvfølgelig del av oppholdet. Privat foto fra billedsamlingen «Norsk i går, i dag, i morgen?»

med kontaktpersonen på Nærmiljøkontoret ble avholdt. Dette var også en mulighet for intervjuerne til å ta kontakt om eventuelle spørsmål og problemstillinger. For de fleste var slikt dokumentasjonsarbeid ukjent mark, og mange følte usikkerhet om deres innsats var bra nok, men også usikkerhet knyttet til personvern, og hva materialet skulle brukes til. Utfordringene var mange når det gjaldt å intervju naboer og bekjente i eget lokalmiljø. Noen hadde opplevd at folk trakk seg fra avtaler fordi de var engstelige for at materialet skulle kunne misbrukes i ettertid. Mange fortellere har vært opptatt av betydningen av å gi et «ærlig» intervju. Det har vært et uttrykt ønske at deres etterkommere skal få et sannhetsnært inntrykk av hvordan det var å komme som tyrkisk innvandrer til Norge.

Et uventet problem oppstod i kursperioden. Det ble hengt opp advarsler i nærmiljøet hvor folk ble rådet fra å delta i prosjektet. Det ble påpekt at informasjon samlet inn i slike spørreundersøkelser kan misbrukes både av kom-

mune og andre myndigheter. Det tyrkiske miljøet er tett, og mange ble kjent med advarselen, noe som resulterte i at folk ikke ønsket å la seg intervju. Heldigvis var det også mange som ikke lot seg påvirke av advarselen, men syntes tvert om at selvbestemmelse og involvering i materialet gjennom deltagelse i utforming av prosjektet og senere i formidlingen, var viktigere. Hendelsen forteller mye om skepsis til majoritetssamfunnet og om behovet for å utvikle tillit mellom minoritetene og stor-samfunnet. En slik opplevelse styrker troen på betydningen av slikt involverings- og dokumentasjonsarbeid. Når man skaper et grunnlag slik at folk kan bli bedre kjent med hverandre, bidrar man til å bryte ned barrierer mellom folk.

Tilnærmingen som ble benyttet for å dokumentere tyrkisk arbeidsinnvandring har bidratt til at prosjektet er kjent i et større miljø. I tillegg er kunnskap om innvandringshistorien spredt blant flere mennesker med tilhørighet i lokalmiljøet. Det har hele tiden vært intensjonen å la de engasjerte intervjuerne delta

i den videre prosessen rundt formidling av materialet.

Tematiske intervjuer – «Livets begynnelse – personlige historier om svangerskap og fødsel» som case

«Livets begynnelse» ble igangsatt som en del av dokumentasjonsprosjektet «Norsk i går, i dag, i morgen?» og som innsamling av materiale til en utstilling. Målet var å intervju om kvinners opplevelser og erfaringer rundt det å være gravid, føde eller å være fødsels-hjelper i Norge. Bakgrunnen for temaet var at moderskap er en universell sosiokulturell og biologisk hendelse, og svangerskapet er ofte første gang kvinner med minoritetsbakgrunn kommer i kontakt med helsevesenet i Norge. Ikke sjelden har kvinnen kommet til Norge som gravid og dermed bare vært i sitt nye hjemland en kort periode før hun skal føde sitt barn. For kvinnene og deres familie kan det være en utfordring å føde i fremmede omgivelser, med et annet språk og med annet medisinsk personell enn det de kanskje er vant til.

Prosjektet inngikk et samarbeid med NAKMI (Nasjonal

Kompetanseenhet for Minoritets-helse) lokalisert på Ullevål Universitetssykehus for å få en best mulig ivaretagelse av det medisinfaglige innholdet i undersøkelsen. Det ble også etablert et samarbeid med SPOR-prosjektet; et somalisk prosjekt initiert av Hedmark fylkeskommune, som bidro til kontakt med aktuelle intervjuere og fortellere i det somaliske miljøet. For å få til et ryddig samarbeid med NAKMI og SPOR-prosjektet ble det tidlig gjort klart, og nedfelt skriftlig, hva målsettingen med prosjektet var. NAKMI har imidlertid andre etiske retningslinjer å følge når det gjelder innhenting av informasjon og gjennomføring av intervjuer der personlige opplysninger kommer til uttrykk. Prosjektet måtte derfor gå flere runder med den medisinske etiske komité på sykehuset som var skeptiske til at materialet skulle oppbevares for fremtiden. Medisinsk forskning og forskning generelt har ikke tradisjon for å bevare innsamlet materiale.

Å få kontakt med gravide kvinner fra ulike etniske miljøer viste seg å ikke være så enkelt som man hadde håpet på. I

Dokumentasjonen omfattet intervjuer med 23 kvinner. 16 av disse kvinnene som enten var gravide eller hadde født da prosjektet startet, har bakgrunn fra 11 ulike etniske miljøer, og syv er jordmødre. To av jordmødrene har praksis i Finnmark blant den samiske befolkningen, to hadde tidligere arbeidserfaring fra land på den sørlige halvkule og en arbeider på en helsestasjon for gravide i Oslo og har de første møtene med den gravide kvinnen og hennes familie. De to siste jordmødrene arbeider på et stort sykehus, den ene har minoritetsbakgrunn selv.

I Norge var amming tidligere en svært personlig sak som ikke foregikk i det offentlige rom, mens man i dag ofte støter på ammende mødre på kafeer eller kino. De

fleste kvinner med minoritetsbakgrunn liker ikke å amme offentlig og holder seg derfor hjemme i barseltiden. Foto: IKM/Kristin Gaukstad.

utgangspunktet ønsket man et visst antall fortellere fra et visst antall etniske og nasjonale minoriteter som skulle danne basis for utstillingen og den videre forskningen. Dette viste seg vanskelig å gjennomføre. Strategien som etter hvert utpekte seg som den mest vellykkete, var derfor å oppsøke kvinnene og deres familie der de gikk til kontroll, for eksempel ultralydundersøkelsen på sykehusene og helsestasjonene for gravide. I tillegg ble tidligere etablerte nettverk brukt for å komme i kontakt med gravide kvinner eller nybakte mødre som kunne være interessert i å bidra med sine erfaringer i undersøkelsen. De fleste ble intervjuet hos intervjuer eller hjemme hos seg selv. Den kvinnelige, gravide fotografen opplevde også flere ganger vanskeligheter.

For mange er det tydelig at sammenhengen mellom graviditet og seksualitet er forbundet med skam. Dette var en av hovedgrunnene til at flere av dem vi i utgangspunktet hadde kontakt med, trakk seg underveis. Selv om kvinner som selv hadde minoritetsbakgrunn skulle intervjuer «sine egne» og en intervjuer var gravid selv,

var det svært tungt å få kontakt med kvinner som var villige til å dele sine opplevelser og erfaringer med storsamfunnet. Et av intervjuene ble derfor gjort skriftlig, og to av kvinnene ville ikke oppgi navn eller gi andre personopplysninger. Likevel gir disse intervjuene viktig informasjon som det er ønskelig å bruke og bevare for fremtiden.

Å intervju

Å intervju er i høy grad en handlingens, men også en svært personlig kunst. Man lærer av sine feil i møtet med ulike mennesker. To intervjuere får aldri samme resultat ettersom variabler som alder, kjønn osv. alltid vil innvirke på intervju-situasjonen. Man kan ikke presse noen for noen fakta. Ved livsløpsintervjuer er målsettingen at man gjennom fortelleren får innsikt i hvordan han eller hun ser på sin verden, og at man så langt det er mulig, tilegner seg et «innenfra-perspektiv». Det krever innlevelse, at man følger med og har tid til å lytte, og at man anstrenger seg for å forstå. Da kan de fantastiske øyeblikkene oppstå hvor man opplever at man er med på å produsere ny kunnskap.

Det er viktig å legge forutsetningene best mulig til rette for å finne et egnet sted for å gjennomføre intervjuene. Det beste er som regel å være alene med forteller på et nøytralt sted i fred og ro, for å få en utvungen samtale. Et annet alternativ er at man intervjuer i folks eget hjem, der forteller er på hjemmebane. Ulempen med hjem-intervjuer kan være at det ofte også er andre til stede, noe som kan føre til avbrytelser og vansker for begge med å konsentrere seg. En del emner vil mange også helst snakke om uten at andre hører på. Lærebøker i intervjuteknikk hevder at intervjuet helst ikke skal foregå på intervjuers kontor. I mange tilfeller er riktignok dette den eneste muligheten. Det er vanskelig å finne den optimale løsningen.

Enkelte av dem som skal intervjues, er engstelige og vil gjerne vite hva et livsløpsintervju er, og hva som forventes av forteller. Enkelte vil derfor ha informasjon om hva et intervju er og hele spørrelisten tilsendt på forhånd.

Det kan være lurt å gjøre notater og skrive ned tilleggs-spørsmål underveis over familie-

medlemmer, årstall og steder slik at man kan stille dem senere når det er naturlig. Man avbryter derfor sjelden fortelleren. Spørsmålene stilles når fortelleren tar en pause.

Et gjennomsnitts intervju varer ca. en og en halv til vel to timer. Da er både intervjuer og forteller trøtte. Skal man intervju mer, bør man gå tilbake en eller flere ganger dersom det er mulig. Det er ikke uvanlig at livsløpsintervjuer gjøres ved flere samtaler. Ved tematiske intervjuer er erfaringen at det meste er besvart ved ett besøk på ca. en og en halv time.

For å oppnå den representativitet og bredde som ønskes, kan det være nødvendig å forsøke ulike måter å nå frem til ønskede intervjuobjekter. Mange tror ofte at man er ute etter «eksperter» og har prestasjonsangst. Det kan derfor være nødvendig å overbevise dem om at deres historie eller kunnskap er interessant.

Huskeliste, før intervjuet:

- Sjekk utstyret - at alt er med og i orden før man går ut.
- Merk kassetten og sett den i spilleren. Ha alltid et par ekstra kassetter med.
- Les inn dato, sted, informan- tens navn og intervjuers navn på begynnelsen av båndet før man går ut og intervjuer.
- Ha alltid med ekstra batteri. Selv om man stort sett bruker strøm, er det ikke alltid el- kontakt der man skal sitte.

Huskeliste, under intervjuet:

- Start opptaker uten noe styr.

- Sitt overfor hverandre, gjerne på skrå.
- Sett mikrofon rett vei. Bruker man én mikrofon, er det viktig at informanten høres best, og at mikrofonen rettes mot informanten.
- Har man to mikrofoner som festes på klær, fest dem i forhold til hvor folk snur hodet når de snakker.
- Ha notatblokk, skriv ned spørsmål som kan stilles etter hvert.

Eksempel:

Ijas, som er født i Pakistan, forteller om skolegangen sin.

Han fikk blant annet hjelp til lekser av onkelen. I en bisetning sier han at: «Han døde forresten i Kuwait i fjor». Du vil egentlig høre mer om hva onkelen gjorde og om det er spesielle omstendigheter rundt dødsfallet. Du noterer «onkel, Kuwait». Men fortsetter med oppfølgings spørsmål om Ijas utdanning. Vi snakker om dette i 10 minutter til, og samtalen går naturlig over i arbeid han fikk senere, at han giftet seg, barna som kom osv. Først langt ut i intervjuet kan det være naturlig å spørre mer om onkelen.

Ulike steder og tilnæringsmåter for å etablere kontakt;

- Foreninger, religiøse- og interesseorganisasjoner
- Media
- Offentlige etater/ arbeidsplasser
- «Snøballmetoden»/ «jungeltelegraf»
- Kontakt direkte
- Informasjonsskriv/brev

Eksempel 1.

I Oslo er det mange med bakgrunn fra Tyrkia som driver restauranter og butikker. Vi gikk

innom et par av dem og snakket med de som jobbet og eide stedet. Noen av dem var villige til å stille opp til intervju.

Eksempel 2:

De fleste kvinner går til kommunenes svangerskapstilbud for kontroll. Vi tok kontakt med helsestasjonen og fikk lov til å sitte på venterommet med brosjyrer og informasjonsskriv. På denne måten kom vi i kontakt med flere kvinner og jordmødre.

Eksempel 3:

En av prosjektdeltagerne kom i snakk med en drosjesjåfør med bakgrunn fra Pakistan under en drosjetur. Etter at turen var over, var han villig til å være med på intervju. Vi utvekslet telefonnummer og uka etter ble han intervjuet hjemme hos seg selv en ettermiddag. Han hjalp også til med flere kontakter.

Det er behov for mange metoder når man skal skaffe til veie materiale. Illustrasjon: Haakon Gauksstad/1993.

FOTOBEBVARING

Fotografier

Det var en definert målsetting å bygge opp et mest mulig representativt utvalg av de tidlige arbeidsinnvandrernes private fotografier som belyser ulike sider ved deres liv i Norge og i hjemlandet. I Norge er det i løpet av de siste 20-30 årene gjort et aktivt arbeid for å ta vare på folks private bilder med sikte på å bygge opp offentlige tilgjengelige arkiver som viser hverdagslivets- og hverdagsmenneskenes historie. Fotografier er ofte folks kjæreste eie, og er derfor ofte uerstattelige.

Dette arbeidet har gitt innsikt i at tillit og systematikk er nødvendige forutsetninger for at eier vil vise sine private bilder, låne dem bort til avfotografering og fortelle hva bildene viser.

Å få se bildene og få tillatelse til å avfotografere dem, forutsetter at eierne også får forståelse av at deres bilder forteller mer enn familiens historie, men at de også kan ses som en del av landets historie. I prosjektene som omfattet livsløpsintervjuer kombinert med fotobebvaring av norsk-pakistanere og norsk-tyrkere, bygde man videre på disse erfaringene.

Ikke minst var det en faglig rettesnor at prosjektet har et stort etisk ansvar for at bilder ikke skal misbrukes. Ved innlån av fotografier er det viktig å respektere folks holdninger og utvise stor forsiktighet slik at de som låner ut bilder, skal slippe å oppleve det krenkende på noe vis.

De private bildene viser oftest

familien i ulike situasjoner. Folk tar bilder av det de ønsker å bevare, dokumentere eller ha et minne om for fremtiden. Mange av dem som kom som arbeidsinnvandrere på 1970-tallet, forteller at de aldri hadde eid et kamera i hjemlandet, men at de kjøpte seg fotografiapparat ikke lenge etter at de kom til Norge, og mange har omfattende samlinger av private fotografier. En viktig grunn til at de tok bilder, var at de derved kunne gi familien i hjemlandet et visuelt inntrykk av sitt nye liv i Norge. De tidlige bildene fra 1970-tallet viser ofte unge menn i arbeid eller i festlige sammenkomster. Sjelden får man innsikt i slitet eller de dårlige boforholdene. Likevel gir disse fotografiene, sammen med opplysningene

om når og hvorfor de ble tatt, et sterkt inntrykk, og en dypere forståelse for hvordan det var å komme til Norge og etablere seg her, langt fra familien og det kjente. Senere kommer bildene som viser familiegjenforening, barna som vokser opp, nye, gjerne bedre boliger, og endret arbeidssituasjon.

Disse bildene er viktige kilder til den nyere norgeshistorien som vi ønsker å dokumentere. Ikke minst får man en forståelse for fremveksten av norsk-pakistansk, norsk-tyrkisk eller andre minoriteters levesett.

Intervjuer kombinert med fotoinnsamling

Livsløpsintervjuer

I prosjektet «Norsk i går, i dag, i

Bildet viser unge pakistanske «fremmedarbeidere» på fjelltur i Bergen. Disse guttene var blant de første pakistanerne som kom til Bergen rundt 1970. De var enslige unge menn som tok de jobbene de fikk. Det var tett samhold mellom

dem. De forteller at de la stor vekt på å kle seg pent og være høflige. De opplevde også at folk de kom i kontakt med, var hyggelige og hjelpsomme. Privat foto fra billedsamlingen «Norsk i går, i dag, i morgen?»

Bildet viser Faiz Ahmed, som var medarbeider i prosjektet, umiddelbart etter at han kom til Norge i 1974. Som for de fleste andre, hadde han store problemer med å skaffe seg bolig. Her er han fotografert på felleskjøkkenet på hospitalet i Urtegata i Oslo hvor han bodde. Husleien var høy, og komforten liten. Her forbereder han en lammegryte som han skal dele med sine venner. Privat foto fra billedsamlingen «Norsk i går, i dag, i morgen?»

Bildet fra 1977 viser to nylig ankomne ungdommer på Drammens torg. Med fedre i arbeid i Norge, var det mange sønner som ønsket å flytte etter. Kontrasten mellom livet i en tyrkisk landsby og livet i Norge var stort. Privat foto fra billedsamlingen «Norsk i går, i dag, i morgen?»

For mange innvandrerkvinner er det første gang de møter det offentlige Norge når de blir gravide. Her er en kvinne i samtale med jordmor Synne Holan på Aker Sykehus. Foto: Britt Myhrvold.

morgen?» valgte man å kombinere intervjuene med fotoinnsamling. Før intervjuet starter blir den som skal intervjues informert om at målsettingen for prosjektet er å bygge opp et arkiv som består av både intervjuer og fotografier, og at materialet vil bli en viktig del av det nyere Norges historie. Etter at intervjuet er avsluttet og lydbåndet skrudd av, kommer man tilbake til spørsmålet om fotografier.

Da vi jobbet med det norsk-pakistanske prosjektet, formidlet vi at vi var interessert i fotografier fra hele livet deres, men at fotografier fra hjemlandet og de tidlige årene i Norge er særlig interessante. Å kombinere livsløpsintervjuer med fotobevaring gjør det som regel nødvendig med flere møter.

Tematiske intervjuer

De samme grunnreglene gjelder for innsamling av fotografier uansett hva slags type intervju man foretar. Forskjellen ligger i hva fotografiene skal fortelle og mulighetene til å låne dem for avfotografering. Dette gjelder særlig i de tilfellene der temaet for undersøkelsen for noen kan forbindes med skam eller på annet vis forbindes med forhold

som er tabubelagt. En løsning kan være å låne inn forbudte foto og avfotograferer dem uten at ansikter eller andre kjenne-tegn synes, men likevel få et innblikk i viktige hendelser og markeringer.

Innlåns skjema, samtykkeerklæring

Det ble utarbeidet et innlåns-skjema hvor man skriver hvor mange fotoalbum og løse fotografier som lånes inn. Dette må undertegnes av så vel utlåner som låntager. Ved tilbakelevering «kvitterer» eier at det er levert tilbake riktig antall. Inn- og utkvittering skjer på samme skjema. Når det er nødvendig å være så omstendelige med innlån, skyldes det at det lett kan oppstå tvil om hvor mange fotografier man har lånt, og dokumentasjon er en fordel.

For at fotografiene skal kunne inngå i arkiv som er åpent og tilgjengelig for forskning og formidling, er det en forutsetning fra Datatilsynet at vi har eiers samtykke. Samtykkeerklæringen som ble utarbeidet, dekker både intervju og foto. Det finnes ett felt hvor man skriver hvor mange timer opp-tak som er gjort, og ett felt for

Britt Ormaasen, medarbeider i prosjektet, i ferd med å gå gjennom fotografiene til en av deltagerne i prosjektet. Først har hun avsluttet et livsløpsintervju, slik at hun har dannet seg et bilde av bidragytens historie. Denne informasjonen er nyttig når man skal gå videre i arbeidet med å velge ut bilder. I første omgang handler det ofte om å etablere tillit slik at man får se de private fotografiene og snakke om hva de viser. Foto: Oskar Kvasnes.

Uten informasjon kan dette bildet virke relativt uinteressant. Først når eier forteller at de står og venter på første direkte fly fra Pakistan til Gardermoen, forstår man bildets historiske verdi. I 1998 var den norsk-pakistanske innvandrerbefolkningen i Norge blitt så stor at det ble opprettet direkte flyrute. Privat foto fra billedsamlingen «Norsk i går, i dag, i morgen?»

antall kopierte fotografier og dokumenter/artikler. Samtykkeerklæringen må underskrives av den som stiller sine fotografier til disposisjon, og prosjektmedarbeider. Samtykkeerklæringen skal underskrives i to eksemplarer, ett til oppbevaringsinstitusjonen og ett til eier.

Utvalg

Ønskesituasjonen er å få lov til å gå gjennom bildene sammen med eier. Erfaringen vår er at det er en stor fordel å være i folks hjem når det dreier seg om utvalg av bilder. Der har de sine bilder, og under samtalen finner de ofte frem flere bilder enn de som opprinnelig var funnet frem.

Fotobevaring dreier seg om å ta en rekke valg på stedet. En rettesnor for utvalg har vært å få

inn bilder som dekker helheten så vel som den enkelte person, men det er vanskelig å vite verdien av bildene før man har snakket om hva bildene viser. Informasjonen avgjør om bildet er interessant for fotoarkivet eller ikke, og det er derfor viktig å gå gjennom bildene sammen med eier som forteller hva bildene viser. Tilsynelatende intetsigende bilder forteller ofte spennende historier. Det kan være vanskelig å huske hva som blir fortalt om bildene. Etter en viss prøving og feiling fant vi ut at det var lurt å markere underveis med gule lapper med stikkord, bilder som syntes å være særlig interessante. Lappen ble satt ved siden av fotografiet i albumet eller på baksiden av de løse bildene.

Etter å ha sett på bildene og gjort et foreløpig utvalg, har vi bedt om tillatelse til å låne dem for avfotografering/skanning. Erfaringene har vist at folk har tilstrekkelig tillit til å låne ut bildene, mot kvittering, slik at de kan avfotograferes på museet. Ofte tar man med et langt større antall, enn de som til sist blir valgt ut, for det er en fordel at flere sitter sammen og drøfter dette utvalget.

Eksempel: Det norsk-pakistanske billedarkivet

De første arbeidsinnvandrere kom til landet på slutten av 60-tallet og begynnelsen av 70-tallet. Områder som man ønsket å få dekket, har f.eks vært: Oppvekst, avreise:

- Oppvekst i Pakistan. Erfarin-

gen viser at folk flest ikke har så mange fotografier fra denne tiden. De fleste blir derfor ansett som verdifulle.

- Reisen. Avreisen er en dramatisk hendelse som likevel sjelden er dokumentert.
- Den første tiden i Norge.
- Boforhold. De fleste kom alene. De var unge, og i de første årene var det et utpreget

mannsmiljø. Folk flest bodde dårlig, og det er få interiørbilder.

- Arbeid. På 1970-tallet var det lett å få arbeid. Mange har bilder fra arbeidsplassene, slik som fabrikker, verkstedsindustri, restaurantbransjen, bakerier, Oslo sporveier osv.
- Fotografier som sendes hjem. Mange ville vise familien i

Pakistan hvor bra de gjorde det i Norge. Man er pent kledd, på et pent sted.

- Religiøst liv. I begynnelsen holdt de bønnemøter privat og i lånte lokaler. I arkivet er det bl.a. flere fotografier fra Folkets Hus i Oslo med menn knelende i bønn. Først senere ble de første moskéene opprettet.
- Organisasjonsliv. Flere fortel-

Avreise fra Pakistan. Her står M. Soofi sammen med sin gravide kone som han snart skal forlate for en uviss tid. Først da sønnen var to år, fikk han se ham for første gang.

M. Soofis lille nyfødte sønn. Dette bildet fikk han tilsendt hjemmefra. Han syntes at bildet ga så lite inntrykk av sønnen at han beordret

sin kone til å gå til fotograf, slik at han kunne danne seg et skikkeligere bilde av sønnen.

Privat foto fra billedsamlingen «Norsk i går, i dag, i morgen?»

ler at de lærte å organisere seg da de kom til Norge. Fremmedarbeiderforeningen var en av mange organisasjoner som ble opprettet de første årene. Disse organisasjonene hadde mange møter med det offisielle Norge, ministere, politikere osv. Det er mange bilder fra disse møtene på ulike kontorer.

- Familie. Mange var gift da de kom. Først flere år etter fikk de familiene hit, eller de dro til Pakistan og giftet seg. Det er svært mange bilder fra bryllup og fotografier fra da barna var små, fra barnehage, utendørsaktiviteter, lek familiefest, sammenkomster, hjemme osv.
- Fest, ferie, høytider. Bryllup, bursdager, Eid-feiring, andre religiøse markeringer, ferie i inn- og utland.
- Besøk i hjemlandet, pilegrimsreise. De fleste besøker Pakistan jevnlig. De besøker familie, og mange har fotografier fra disse begivenhetene.

Skanning/kopiering

I prosjektet har det vært prosedyre å låne inn bildene for å skanne dem på Norsk Folkemuseum. Praksis har vært å skanne dem som de er, med andre ord at bildene ikke manipuleres.

Man har prøvd å unngå å sende fotografiene som er lånt inn tilbake i posten, på grunn av frykt for at de kan forsvinne eller skades. Praksis har derfor vært å levere bildene egenhendig. Vanlig prosedyre er at museet har laget en utskrift av bildene på fargeskriver og bedt eier føre på opplysninger på feltet rundt bildet. Dette har fungert godt i de fleste tilfeller. I andre tilfeller har intervjuer fylt ut informasjonen i samarbeid med eier.

Siden det også gjøres intervjuer med eier, er det ikke gjort omfattende registrering av bildene. Det er bare de mest sentrale opplysninger som nedtegnes slik som:

- hvor og når er bildet er tatt
- hvem er på bildet
- hvor står eieren og eventuelt andre personer
- i hvilken anledning er bildet tatt

ARKIVERING

Et åpent tilgjengelig arkiv

Et viktig ledd i dokumentasjonsprosessen er å arkivere materialet og gjøre det tilgjengelig for ulike brukere. Med arkivering mener vi her registrering, nummerering, merking og magasinerings av materialet som består av lydopptak, fotografier, videoopptak og skriftlig materiale. For å sikre at denne delen av dokumentasjonsarbeidet blir skikkelig ivarettatt med hensyn til systemer og rutiner, er det hensiktsmessig å forholde seg til arkivfaglig kompetanse og retningslinjer.

Materialet i denne type prosjekter vil ofte være av personsensitiv art, og man må derfor forholde seg til Datatilsynets retningslinjer som bl.a. regulerer adgang og bruk. En av forut-

setningene er at bidragsyterne underskriver samtykkeerklæringen. Et samtykke skal være en frivillig, uttrykkelig og informert erklæring fra den opplysningene gjelder, om at hun eller han godtar behandlingen av opplysninger om seg selv. Materialet samles inn som et resultat av tillit mellom forteller/eier og prosjektmedarbeider. Å ta vare på denne tilliten også når det gjelder å formidle/tilgjengeliggjøre materialet, er en forutsetning, og det hviler et stort ansvar på oppbevaringsinstitusjonen. For mer informasjon, se Datatilsynet.no.

Arkivering av lyd

Tradisjonelt sett finnes lyd på kassetter. I dag gir teknikken oss mange ulike muligheter, og i

prosjektet valgte man opptak på kassetter som senere ble digitalisert. I dag ville man trolig i større grad ha satset på digitale intervjuer, men i 2002 var det ikke så vanlig med direkte digitale lydopptak. I noen av delprosjektene har det vært mange intervjuere involvert, og disse brukte enkle og rimelige kassettopptakere.

Nummerering av opptak

Hvert intervjuopptak behandles som en sesjon som gis et eget nummer. Dersom samme person er intervjuet flere ganger, blir hvert opptak behandlet som en sesjon. Søk og gjenfinning gjøres med utgangspunkt i dette sesjonsnummeret. Dersom det blir brukt to kassetter på ett intervju, får begge kassetene

samme sesjonsnummer. Lydbåndene arkiveres kronologisk etter sesjonsnummeret (se illustrasjon 15 av sesjonsliste s. 20).

Digitalisering

I prosjektet «Norsk i går, i dag, i morgen?» blir de analoge lydbåndene overført til hvilende arkiv etter digitalisering. Disse registreres i programvaren Asta. Den digitale lyden lagres i WAV-format, som anses for å være det beste lagringsalternativet. Ved lagring i MP3-format vil man oppnå en mye høyere komprimering av lyden, men man er usikker på kvaliteten på dette formatet. MP3 er brukt som brukskopi, og den er derfor raskere å laste ned. Begge formatene er brukt i prosjektet.

Registrering av lyd

Følgende materiale arkiveres:

- Førsteside med informasjon om forteller, opptakssituasjon og kort biografi
- Digitale lydfiler i WAV- og MP3-format
- Analoge kassetter
- DAT-kassetten som er digitale
- Resymé eller transkripsjon av lydopptaket

Arkivering av fotografier

Dette prosjektet har valgt å samle inn fotografier som et viktig supplement til intervjuene. De innlånte fotografier blir skannet. Det er derved de elektroniske bildene som er å anse som originalene. De innsamlede fotografiene får et aksesjonsnummer/innkomst-

Utdrag fra samtykkeerklæring :

Materialet blir håndtert i tråd med gjeldende offentlige lover og regler i følge Data-tilsynets retningslinjer. Intervjumaterialet vil bli klausulert og det må søkes hos museets arkivleder for å få tilgang til materialet. Tilgang vil gis til forskere og andre som arbeider med å formidle historien om nyere innvandring til Norge. Alle brukere må undertegne en taushetserklæring før tilgang gis. Materialet vil kunne bli publisert/brukt i utstillinger, bøker og tidsskrifter. Om forteller/giver har ønske om ytterligere restriksjoner i forhold til tilgang og bruk, kan dette spesifiseres nærmere.

Om digitalisering av lyd og bilde

Ukomprimerte filformater er tif for bilde og WAV for lyd – disse formatene er godt egnet for videre formidling av materialet i form av for eksempel trykksaker eller radioprogrammer. Formatene er også godt egnet for langtidslagring på server. De krever mye lagringskapasitet, men man er ikke avhengig av en bestemt programvare for å lese filene i fremtiden.

Komprimerte filformater er jpg for bilde og MP3 for lyd – disse formatene krever langt mindre lagringskapasitet og er mer brukervennlige i formidling av åpent arkiv eller publisering på nett. Formatene inneholder en komprimeringsalgoritme som medfører tap i bilde- og lydinformasjon og er derfor ikke det beste alternativet for reproduksjon og langtidslagring.

Når filformat er valgt, må man ta stilling til størrelse og kvalitet på filene med tanke på hva de skal brukes til.

Lagringsmedier

Man kan lagre digitale bilder og lyd på flere forskjellige medier: CD-ROM, DVD, DAT-kassetter, DV-kassetter og som filer på harddisk eller server. CD-ROM, DVD og DAT-kassetter er ikke egnet for langtidslagring i særlig grad, avhengig av kvaliteten på platen/båndet, fordi selve platen/båndet og mediet det spilles av på, er forgjengelig. Med det siste alternativet er man ikke avhengig av et bestemt medium for lese informasjonen i fremtiden.

Det henvises for øvrig også til ABM-skrift #1 *Digitalisering av fotosamlinger* ført i pennen av Hege Oulie.

nummer og nummereres med siffer som henviser til prosjektet, og med underserier for hver bidragsyter. Alle opplysninger tilknyttet fotografiet registreres i Primus. Fotografiene vil være tilgjengelig for publikum gjennom de elektroniske katalogene. Materialet fra prosjektet er klausulert og vil kun brukes i henhold til de lover som regulerer slikt materiale.

Egne fotoopptak

Som en del av dokumentasjonen er det i prosjektet tatt mange nye opptak. Disse er i hovedsak gjort av profesjonelle fotografer, men også av prosjektets medarbeidere. Det dreier seg eksempelvis om feltarbeidsbilder fra Pakistan, ulike opptak knyttet til intervjuer, formidling og lignende. Disse bildene er tatt enten som digitale bilder eller med tradisjonell film/lysbildefilm. Disse bildene blir nummerert og det blir ført en fotodagbok, som angir tid og sted. I noen sammenhenger er det tatt så mange bilder fra samme situasjon at det gjøres et representativt utvalg for digital oppbevaring. Disse bildene føres også inn i Primus.

Videoarkiv

I prosjektet er det gjort ulike videoopptak, f.eks. er det foretatt en del livsløpintervjuer på video. Likeså er det gjort videoopptak av butikker kombinert med intervjuer av eierne. Under feltarbeidet i Pakistan ble det gjort omfattende videoopptak både i form av intervjuer, men også som landskaps- og situa-

sjonsopptak. Alle videokassetter blir nummerert fortløpende, og det blir ført på en kort beskrivelse av opptakssituasjonen på videokassetten. Dette materialet registreres også i Primus.

Utskrift

Videoene oppbevares uredigert. Hver film skrives ut i form av sammendrag. Hvert 5. minutt

angis. I sammendraget beskrives hovedtrekkene av det som vises, og utdrag av samtaler. På denne måten er det lett å finne frem til aktuelle temaer, og redigering vil være enklere.

Arkivering av skriftlig materiale

Det er produsert skriftlig materiale av ulik karakter i prosjektet:

- Intervjufakta med kort biografi

Fotografier – register

Nummer	Eier/Giver	Delprosjekt	Omfang	Intervju	Opplysninger - status
NF.21185		Pakistanere	87 fotografier	NFAV.002-005	OK
NF.21186		Pakistanere	45 fotografier 1 tegning	NFAV.002-003 NFAV.002-006	OK
NF.21187		Pakistanere	3 fotografier		?
NF.21188		Pakistanere	46 fotografier	NFAV.002-010	OK – suppleres?
NF.21189		Pakistanere	38 fotografier	NFAV.002-008 NFAV.002-011	OK
NF.21190	Prosjektfoto				
NF.21191	Fortellerfoto				
NF.21192		Pakistanere	17 fotografier 6 avisartikler	NFAV.002-013 NFAV.002-014	OK
NF.21193		Pakistanere	47 fotografier	NFAV.002-015 NFAV.002-020	Hente kopier, Ring datter
NF.21194		Pakistanere	34 fotografier	NFAV.002-012	Avdød, opplysninger?
NF.21195		Pakistanere	9 fotografier 10 avisartikler	NFAV.002-016 NFAV.002-022	OK
NF.21196		Pakistanere	32 fotografier	NFAV.002-021 NFAV.002-026	OK
NF.21197		Pakistanere	29 fotografier	NFAV.002-018 NFAV.002-025	OK
NF.21198		Pakistanere	106 fotografier	NFAV.002-009 NFAV.002-027	Hente kopier

Register over innkomne fotografier knyttet opp mot intervjuers nummer.

Arkivering av fotoprojektet

«Min hverdag, min verden»

Til dette store prosjektet måtte det etableres et eget logistikksystem for å håndtere alle forholdene knyttet til gjenfinning, orden og tilgjengelighet.

Det ble laget:

- Skole- og klasselister. Hver skole og skoleklasse fikk hvert sitt nummer, og hver elev et undernummer i forhold til klassenummeret.
- Samtykkeerklæring. Barna måtte ha foreldrenes godkjennelse for å få lov til å delta i prosjektet. Denne var en forutsetning for at museet kan oppbevare bildene og bruke dem i forskning og formidling.
- Kopiene. Filmene ble kopiert i to sett. Elevene fikk ett sett og museet beholdt det andre. Hvert enkelt fotografi ble nummerert. Numrene var basert på samme system som skole- og klasselistene.
- Negativene: Negativmappene er merket med skolens initialer og elevens initialer.
- Informasjon til fotografiene: Hver elev fikk utlevert et skjema for personlige opplysninger og informasjon til hvert enkelt bildes nummer.
- Skanning. Utvalgte bilder blir skannet og registrert i Primus.

- Resymeer av intervjuer, lydopptak
- Skriftlige intervjuer
- Samtykkeerklæringer
- Skriftlige selvbiografier
- Opplysninger tilknyttet fotografier
- Diverse korrespondanse, rapporter o.a.

Dette registreres samlet i Asta. Det lages referanser i Primus.

Intervjufakta om intervjusituasjonen

Det er utarbeidet et skjema i tilknytning til intervjuet. Det inneholder sesjonsnummeret for gjenfinning i arkiv, personopplysninger samt en kort biografi. Dette skjemaet følger intervjuet i utskrift og i digitalisert versjon.

Intervjuresymé

Med tanke på fremtidig brukervennlighet har prosjektet valgt å lage resymeer eller transkripsjoner av alle intervjuer. I hovedsak er det prosjektmedarbeiderne som har gjort disse. Resymeene er delt inn i 15 minutters sekvenser. Det er imidlertid lydfilen som er å betrakte som original, resymeet eller transkripsjonen er hovedsakelig sett som et hjelpemiddel ved fremfinning

av aktuelle temaer. Mange av dem som er intervjuet, har fortalt at de opplever det som et problem at de ikke snakker korrekt norsk. I utskriftene har man derfor lagt vekt på at det er innholdet som er det viktigste, ikke å dokumentere dårlige språkkunnskaper. I opptaket arkivert på WAV-filer vil det imidlertid alltid være mulig for fremtidige brukere å høre originalopptaket.

Selvbiografier

Materialet fra prosjektet «Nye nordmenn, egne stemmer», hvor flyktninger og innvandrere selv har skrevet ned sine livshistorier, vil bli arkivert etter person. I hver mappe vil originalmaterialet foreligge sammen med utskrift av oversettelse og eventuelt fotografier.

Oversikten i arkivet

Den helhetlige oversikten over materialet fra prosjektet vil i ettertid være å finne i programvaren Asta. Her vil alt materialet registreres på ulike nivåer. Det skriftlige materialet vil registreres på mappenivå, og man må konkret lete i arkivet for å finne igjen aktuelle dokumenter. Per i dag er det ingen

planer om å digitalisere skriftlige dokumenter fra prosjektet «Norsk i går, i dag, i morgen?».

I Asta vil man også ha en oversikt over foto- og lydmateriell som er samlet inn, samt registreringen av de analoge kassettenes. Som beskrevet ovenfor, foreligger alt digitalt materiale registrert og søkbart i programvaren Primus.

Det er ingen direkte link mellom Asta og Primus. Det er derfor lagt inn referanser i begge systemene.

Arkivinformasjonssystemet Asta

Asta er et informasjonssystem for systematisk registrering, lagring og fremfinning av informasjon om arkiver og arkivskapere. Programmet kan brukes til følgende:

- gi støtte under ordningsprosessen
- gi oversikt over innholdet av arkivene og gjøre denne informasjonen søkbar
- produsere ulike utskrifter, for eksempel arkivlister, etiketter, reolskilt med mer
- gi oversikt over avleveringer av arkiver til depotinstitusjoner
- gi oversikt over hvor arkivmaterialet befinner seg i depotene og hvor det er ledig plass
- gi oversikt over dem som skaper arkivene og/eller avleverer arkivene
- gi oversikt over arkivmateriale ute hos arkivskaper
- danne grunnlaget for en felles samkatalog for privatarkiver fra hele landet. Informasjonen tilgjengeliggjøres på Internett

I Asta håndteres både statlige, kommunale og private arkiver. Systemet er fleksibelt og man kan velge hvilke deler av programmet man vil bruke. Asta egner seg både for store og små virksomheter som oppbevarer arkivmateriale. Ved å bruke Asta følger man de kravene Riksarkivaren stiller til arkivregistrering.

DOKUMENTASJON OG FORMIDLING

Det norske – i går og i dag, definisjonsmakt og definisjonsansvar

I dag har en stor gruppe av museumsbesøkerne en annen etnisk bakgrunn enn norsk. Det dreier seg ikke minst om alle skolebarn som årlig besøker museene. I Oslo har eksempelvis omtrent en tredjedel av elevene innvandrerbakgrunn. Denne situasjonen gjør det nødvendig for museene å ha en større bevissthet om hva man formidler og hvordan det formidles.

Museenes historie, arv og ideologiske tradisjoner når det gjelder samlinger og formidling, gjør det imidlertid ofte vanskelig å møte utfordringene som det nye flerkulturelle samfunnet representerer. Fremveksten av

norske kulturhistoriske museer, særlig folkemuseene i begynnelsen av forrige århundre, hører sammen med fremveksten av nasjonalstaten. En av museenes mer eller mindre definerte målsettinger var å bygge et kollektivt selvbilde, et stort oss – enten det var nasjonalt, regionalt eller lokalt. Dette ble i stor grad gjort gjennom å peke ut, tydeliggjøre og formidle norsk kultur til forskjell fra andre nasjoners og områders kultur, og formidle dette som kulturhistorisk arvegods. Norsk språk, kultur, statsborgerskap og å bekjenne seg til den lutherske kristendom var selvfølgelig bestanddeler og forutsetninger for å være norsk, for å være dette store «norske oss». Slikt tankegods er seige strukturer og henger fremdeles igjen

i gjenstandsutvalg, så vel som formidling. Det tar tid å endre gamle målsettinger og å få tunge kulturinstitusjoner til å endre kurs og forholde seg til dagens samfunn.

I de siste tiårene kan man se en glidende overgang fra å vektlegge det nasjonale kollektivet, til sterkere å prioritere et mer allment begrep om menneske og samfunn, hvor menneskerettighetene må forstås som et allment fenomen. Folk som bor og har rettigheter i Norge, skal inkluderes i «det norske», uansett opprinnelsesbakgrunn. Dette forutsetter åpenhet og respekt for et kulturelt og religiøst mangfold. I dag er ikke målet lenger å drive opplæring i én kultur, men å åpne for kulturell pluralisme.

I de siste 20-30 årene er museene sett som et redskap i den generelle kulturpolitikken. I offentlige utredninger påpekes det at museene skal fungere som «dialoginstitusjoner» og «arenaer for kulturell toleranse-trening». Men for at museene kan utnytte sine unike muligheter til å fungere som arena for formidling og som møteplass, forutsettes det at museene har kunnskap om dagens norske folk, og at nye så vel som gamle minoriteter er representert i museenes samlinger og formidling. I praksis forutsetter dette nytenking når det gjelder både kunnskapsinnhenting og ikke minst hvordan budskapene formidles.

Det faglige så vel som det ideologiske utgangspunktet for

prosjektet «Norsk i går, i dag, i morgen?» var derfor et systematisk arbeid for å få kunnskap og innsikt i innvandrerbefolkningens liv og levnet slik at deres stemme skulle kunne bli en del av norske museers samlinger og arkiv. Prosjektet var i utgangspunktet «bare» et dokumentasjonsprosjekt, men i løpet av prosjektperioden har man gjort flere erfaringer med at det ikke er tilstrekkelig å bidra til representasjon, det har også vært nødvendig å bidra til å gjøre synlig.

Formidlingstiltak i «Norsk i går, i dag, i morgen?»

I løpet av prosjektperioden er det gjennomført flere formidlingstiltak, noen planlagte, men de fleste fremkalt av omsten-

dighetene. Hovedmålsettingene har vært å skape forståelse, interesse og oppmerksomhet. Formidlingsprosjektene har imidlertid i stor grad også bidratt til inspirasjon i dokumentasjonsarbeidet. Problemstillinger er blitt tydeligere og har bidratt til nye formidlingsgrep. Særlig har det vært viktig å unngå et «oss og dem». Viktig er det også å unngå at «de andre» blir en ensartet gruppe.

To innvandringshistoriske utstillinger. Samarbeid mellom forskning og formidling

IKMs utstilling «Jeg er her! – Innvandringshistorien fra 1945 til i dag» og Norsk Folke-museums temporærutstilling «Mulighetenes land? Innvandring til Norge 1500-2002», som

ble vist i 2002-2003, var begge resultat av et samarbeid mellom forsknings- og bokprosjektet «Norsk innvandringshistorie» ved historisk institutt, UiO. Utgangspunktet var å lage utstillinger som kombinerte universitetets forskningsresultater og museenes formidlingsmuligheter. Målsettingen var at utstillingene på den ene siden skulle bidra til å synliggjøre innvandringshistorien og vekke interesse for bokverket, og på den andre siden markere starten på dokumentasjonsarbeidet av dagens flerkulturelle samfunn gjennom samarbeidsprosjektet «Norsk i går, i dag, i morgen?».

«Mulighetenes land?» – Innvandring til Norge 1500-2002
Folk flest har liten kunnskap om og forståelse for prosessen og ideene som ligger til grunn for forholdet mellom form og innhold i utstillinger. Det skal konstrueres formidlingsgrep som legges til grunn for en dreiebok hvor man definerer målsetting, målgrupper, temaer og struktur. Det forelå mye teoretisk kunnskap om innvandring til Norge gjennom 1000 år, men hvordan formidle dette i en utstilling på en måte som fanger publikums

interesse? Resultatet ble etter hvert en struktur og en problemstilling hvor man så Norge som mulighetenes land. Man ønsket å vise at det «alltid» – og i visse perioder ganske omfattende – har vært innvandring til landet av mennesker som har sett Norge som et land med muligheter. Mennesker har brakt med seg språk, kunnskaper og ferdigheter som opp gjennom tidene i sterk grad har bidratt til å forme norsk kultur. Mottagelsen har ikke alltid vært god, og kontroverser mellom innvandringsgrupper og de norske er kjent fra alle århundrer.

Det var også ønskelig å formidle at innvandring alltid har dreid seg om enkeltmennesker. Derfor tok vi utgangspunkt i fem enkeltskjebner som ble brukt som inngang til forståelsen av 500 års innvandring til Norge. Disse ble valgt for å representere både ulike tidsperioder, ulike typer av innvandring og ulike sosiale og økonomiske ressurser. Materialet som kunne belyse disse skjebnene, måtte utstillingsgruppen/museet selv finne frem til. Tre av dem som ble valgt, ble intervjuet, mens slektsforskning ga stoff til de to andre.

Erfaringene fra denne utstillingen viser at forskning ikke lar seg direkte oversette til formidling. For å lage utstillingen måtte det gjøres til dels nye omfattende undersøkelser, ikke for å finne billedmateriale og gjenstander.

«Jeg er her!» Norsk innvandringshistorie fra 1945 og til i dag

Utstillingen «Jeg er her!» presenterer innvandringshistorien fra 1945 og frem til i dag, og setter fokus på enkeltmenneskers erfaringer med å bosette seg i Norge. For å synliggjøre at innvandringshistorien er sammensatt av mange individuelle historier, er utstillingen delt opp i to deler; en individuell del, og en generell del. Gjennom samspillet mellom presentasjonen av enkeltpersoner og av den generelle historien får publikum et allsidig innblikk i nyere norsk innvandringshistorie. Denne utstillingen var den første store innvandringshistoriske utstillingen. Den åpnet i 2001. På grunn av publikumsinteressen vises den fremdeles (2005) i IKMs lokaler.

Gjennom presentasjon av 20 personer får man et inntrykk av hvor variert den nyere innvandringshistorien er. Fortellerne

Forhåndsomtalen i Aftenposten la vekt på å presentere utstillingenes fem nøkkelpersoner som var valgt for å belyse ulike sider ved innvandringen. Chul Ho Lee, i dag kjent som Mr. Lee, kom som 17-åring sterkt skadet fra Koreakrigen, for å få behandling i Norge. Etter et langt sykehusopphold fikk han bli. I utstillingen ble hans historie brukt som et eksempel på at immigranter til alle tider har endret Norge. James Collet kom som ung trelastagent til Norge i 1677 fra England. Han ble en stor trelasthandler og stamfar til en slekt som har spilt en fremtredende rolle i norsk samfunnsliv. Nitana Andreasdatter var en av de mange svenske innvanderne på slutten av 1800-tallet. Ugift og gravid reiste hun til fattigmans-Amerika, Norge. Det ble et par av Nitana og barnefaren, men han forlot familien «til fordel for en annen kvinne» etter at nummer ti var født, og overlot til Nitana å forsørge barna. Åtteåringen Berthold Grünfeld kom til Norge i 1939 som et resultat av at Nansenhjelpen kjempet gjennom at Norge skulle ta imot 37 jødiske barn fra Tsjekkoslovakia. Da krigen kom til Norge, ble barna reddet til Sverige

etter en dramatisk flukt. Han så aldri familien sin igjen. Zekiye Algunerhans mann ble i 1969 invitert til Norge som fremmedarbeider fra Tyrkia. I 15 år hadde hun ansvaret for den lille gården og barna i hjemlandet. I Norge opplevde hun at barna ble kalt både pakkiser og svartinger. Overgangen fra et liv som respektert, hardt arbeidende

familieoverhode i landsbyen, til å være fattig og ensom i Norge, var ikke lett.

Et viktig formidlingsgrep var å knytte en nøkkelgjenstand til hver av personene. Fotografiene av den svenske Nitana viser at hun har en enkel brosjé, som i dag er i etterkommernes eie. Familien ser den som en dyrebar gjenstand og et symbol på Nitanas harde liv. Da Bert hold Grünfeld kom til Norge, hadde han med seg én

gjenstand, en brannbil med vannslange som kunne sprute vann. Bilen mistet han da han måtte flykte til Sverige, men minnet om brannbilen er levende. Museet gjorde store anstrengelser for å få tak i en tilsvarende brannbil, og fant til slutt en brannbil modell 1939 hos en samler i Danmark. Brosjen og bilen gjorde et stort inntrykk på barn så vel som voksne. Foto: Norsk folkemuseum/Anne-Lise Reinsfelt.

ble valgt ut fra et ønske om å vise en bredde i når, hvorfor og hvordan de kom til Norge. Hver person blir presentert gjennom et tema som er utarbeidet i samarbeid med fortelleren selv. For eksempel er temaet forandring for skuespilleren Bibbi Razia som har pakistansk bakgrunn. Historiene blir ledsaget av fotografier og gjenstander. Fortellerne har vært delaktige gjennom prosessen ved å lese tekster, velge ut gjenstander og skrive ned egen historie. Ingen representerer andre enn seg selv. Utfordringen var å finne en balanse mellom forskningsprosjektet og formidlingen.

De 20 personene har til felles at de har vandret inn i Norge, og har måttet forholde seg til lover, regler og holdninger som

eksisterer her. I utstillingens generelle del presenteres ulike temaer som synliggjør innvandringshistoriens utvikling. Av temaene kan nevnes: begreper, kjønnsroller, kriminalitet, statistikk, det offentlige, innvandringsorganisasjoner, presse og media.

«Norge, et land for meg?» Pakistansk innvandring til Norge

Den første utstillingen som i sin helhet baserte seg på materialet fra prosjektet «Norsk i går, i dag, i morgen?», var en utstilling på Norsk Folkemuseum i 2003 om tidlig pakistansk etablering i Norge. Å lage utstillingen ble også sett som viktig i dialogen mellom den norsk-pakistanske befolkningen og prosjektet.

Tittelen «Norge et land for meg?» spiller på at mennesker har sett på Norge som et mulighetenes land. Gjennom sitater, fotografier og gjenstander fikk man en forståelse for hvordan og hvorfor den pakistanske innvandringen startet, frem til man i dag har en norsk-pakistansk befolkning på nærmere 30.000. Da det ble besluttet å bruke «jeg-form» konsekvent i presentasjonen, falt temaer og presentasjonsform på plass.

«Se meg som jeg er» Seks muslimske kvinner forteller om sitt forhold til skaut/hijab

Ved årsskiftet 2003-2004, da debatten om hijab pågikk som sterkest, opplevde prosjektdeltagerne at kvinnene selv stort sett var fraværende i debatten.

Det er mange grunner til at mennesker flytter fra sitt hjemland. Sæba Bajoghli var bare 6 år da hun flyktet med familien sin fra Iran på grunn av den politiske situasjonen i landet. Etter to år kom de som FNs kvoteflyktninger til Norge. Bildet viser en side fra utstillingskatalogen. Foto: Britt Myhrvold, design: Firuz Kutal.

Det ble derfor besluttet å lage en liten utstilling for å nyansere debatten og vise kvinnes egne synspunkter rundt bruken av hijab. På kort tid ble det laget en enkel utstilling hvor seks kvinner kom med sine synspunkter på hvorfor de brukte hijab – eller hvorfor de ikke brukte hijab. Utstillingen var ikke problematisert, men introduksjonsplakaten viste et bilde fra Fyrstikkfabrikken i Christiania på slutten av 1800-tallet, hvor så godt som alle jentene bar skaut. Utstillingsgrepet som ble valgt, var å fremstille kvinnene i helfigur, med en tekst som fulgte konturene i kroppen. Dette ble gjort for å indikere at holdningene var en integrert del av personen. Utstillingen ble vist på Deichmanske hovedbibliotek i Oslo. Senere har utstil-

lingen blitt vist på flere bibliotek og skoler.

**«Min hverdag, min verden»
Barns fotografier fra skole og fritid**

Ideen om å gi 500 barn i 5. og 6. klasse et kamera og be dem fotografere sin hverdag – var dels resultat av et ønske om å fange inn barns perspektiv og erfaringer, dels å gi barn forståelse for hvordan museer bygger opp kunnskaper og samlinger, og at også barns erfaringer er viktige bidrag til kunnskap om dagens samfunn. For å motivere elevene ytterligere ble prosjektet utformet som en konkurranse der de tre beste bildene ville bli premiert med kameraer fra Kodak som sponset engangskameraene til alle elevene.

Samlet gir de ca. 12000 fotografiene og opplysningene knyttet til dem et spennende innblikk i barns hverdag anno 2003, og ikke minst i hvor ulikt den arter. Vi får innblikk i skoledagen, fritidssysler og familieforhold. Bildene gir mange varme opplevelser av vennskap mellom barn med ulik etnisk bakgrunn. På tross av Ikea, er hjemmene svært ulike og matvanene er mangfoldige. Motivvalgene er ofte uvanlige, og derfor spennende.

Bildene vil bli brukt i mange sammenhenger i fremtiden, men i første omgang var det viktig å gi noe tilbake til elevene, familiene og lærerne. Det ble derfor laget en liten utstilling sommeren 2003 hvor alle elevene var representert med

ett bilde, med elevens egen tekst. Alle skolene ble invitert til åpningen, hvor også premieringen av de beste bidragene ble høytidelig foretatt. Alle familier fikk gratisbilletter til å komme til Norsk Folkemuseum og glede seg over «sitt» bilde.

«Livets begynnelse» Personlige historier om svangerskap og fødsel

Utstillingen «Livets begynnelse» var en del av IKMs utstillings- og seminarserie om fellesmenneskelige overgangsriter, påbegynt i 1992. Et formidlingsopplegg om dette temaet hadde lenge vært planlagt. Innsamlingen av materiale, dvs.

intervjuene og fotografiene, ble derfor en naturlig del av hovedprosjektet «Norsk i går, i dag, i morgen?». Samtidig ble det tatt initiativ til et samarbeid med den helsefaglige forskningsenheten NAKMI (Nasjonal Kompetansenhet for Minoritetshelse), som skulle ivareta det medisinske i undersøkelsen og formidlingen. NAKMI skulle

I utstillingen ble generelle temaer behandlet gjennom enkeltpersoner. I en sekvens som bygger på Faiz' sitat: «i Norge er det demokrati og velferdssystemer», forteller han hva det er ved Norge som gjør landet til et godt land for seg og sine. Han forteller blant annet at her får barna

anledning til utdanning, og her er det ikke korrupsjon. Bidragsyterens billedtekst til dette bildet er: «1988 i butikken på Bjølsen. To kunder og jeg og min sønn står i kassa. Sønnen min lukker øynene for han vil ikke se på øl.» Privat foto fra billedsamlingen «Norsk i går, i dag, i morgen?»

Dette er et av de premierte bildene. Privat foto fra billedsamlingen «Norsk i går, i dag, i morgen?»

også foreta noen intervjuer. Igjen så museet utfordringene ved det å samarbeide med en forskningsbasert institusjon. Både innfallsvinkelen til temaet og språket som ble brukt, måtte om- og bearbejdes for at det kunne presenteres i en utstilling.

Hovedmålgruppen for utstillingen og katalogen er helse-

arbeidere og kvinner med ulik etnisk og språklig bakgrunn. Noen kan godt norsk, andre ikke. Teksten ble derfor delt opp i tre nivåer. Til hvert tema er det en ingress på et lettfattelig språk, sitater fra intervjuene og «faktabokser» nederst for spesielt interesserte.

Utstillingen ble en personlig beretning om det å være

gravid og føde i Norge i dag, for uansett hvilken etnisk tilhørighet kvinnen eller fødselshjelperen har, er alle svangerskap og fødsler ulike. Utstillingen er produsert som en vandreutstilling og allerede etter kort tid er det mange «utradisjonelle» visningssteder som er interessert, så som sykehus, helsestasjoner og høyskoler.

Verken mor eller bestemor eller andre i familien dekket seg til. Jeg ser tro som en form for beskyttelse. Men som lege har jeg et ansvar for også å bruke min forstand. Hvis man bare tror, godtar man det som skjer, og tar ikke eget ansvar.

Mange er redde for forandring og opplever et behov for å beskytte seg. Ukjente mennesker blir redde for hverandre. Jeg ser på hijab som et symbol, som en beskyttelse mot dagens globaliserte forandring. Jeg synes at vi kvinner skal være bevisste og ikke skjule oss.

Håret og kroppen er natur, og en del av Guds skaperverk. Det er ikke noe skamfullt ved håret. Hvem vi er som menneske, avspeiler vi gjennom øynene, blikket. Menn har et ansvar for å skjule sine aggressive følelser, særlig sexfølelser. Gjør de det, så behøver ikke kvinnene dekke seg til. Forandring er noe man må kjempe for. Det krever mot. Hvis man gjemmer seg, er det undertrykkelse. Tendü, barnelege, kom til Norge i 2002, født i Tyrkia. Foto: Norsk folkemuseum/Anne-Lise Reinsfelt.

«Jeg er absolutt ikke rasist» Om arbeid mot rasisme i Norge

En utstilling om rasisme hadde stått på IKMs utstillingsprogram lenge, og det var naturlig å trekke dokumentasjonsarbeidet og utstillingen inn i prosjektet «Norsk i går, i dag, i morgen?» Målsettingen med vandreutstillingen er å skape bevissthet om at antirasistisk arbeid er viktig

og aldri bør stoppe opp. Utstillingen er et resultat av både en historisk- og en samtidsdokumentasjon av institusjoner og organisasjoner som gjennom de siste hundre år har arbeidet mot rasisme i Norge. Dokumentasjonen er gjennomført dels ved intervjuer og dels ved arkivgransking.

Utstillingen retter kritiske

spørsmål til og viser også til dilemmaer i forhold til at Norge har utviklet seg til et flerkulturelt samfunn. Dokumentasjonen ble gjennomført av en historiker som er tilknyttet Historisk institutt ved Universitetet i Oslo, og materialet inngår som en del av dokumentasjonsprosjektet «Norsk i går, i dag, i morgen?»

Noen ganger faller det naturlig at intervjuer også blir observatør og fotograf. Det ble derfor tatt mange fotografier under navneseremonien til én måned gamle Arwin. De fleste tamiler i Norge er hinduer, og den 31. dagen blir barnet innviet i religionen og får sitt navn. Hele huset og alle gjestene blir renset med hellig vann, og seremonien foretas av en «omreisende» prest. Foto: IKM/ Kristin Gaukstad.

Eksempler på temaer og utsagn i utstillingen «Norge, et land for meg?»

- «Jeg var den første som kom landeveien på egen hånd»
Ali forteller hvordan han spurte seg fram om veien fra Pakistan til Norge. Etter tre uker var han i Oslo hvor han hadde adressen til en kamerat.
- «Samosa, et nytt ord i det norske språk»
Nasir forteller om tilfeldighetene som førte han til Norge, og om hvordan han så en nisje for et nytt levebrød, å starte med produksjon av samosa.

Det er mange måter å arbeide mot rasisme og fremmedfrykt på. Tippeligaen 2001 ble åpnet med at de 154 beste fotballspillerne i Norge ga rasisme rødt kort. Også supportere fulgte opp med å vise rødt kort. «I fotball er det fargen på trøya som teller, ikke fargen på huden,» uttalte englandsproffen Henning Berg. Foto: Ante Giskeødegaard.

LITTERATUR

Dette er ingen fullstendig litteraturliste, men tips om bøker/artikler som kan være av interesse.

Amundsen, Arne Bugge, Rogan, Bjarne og Stang, Margrethe C. (2003): *Museer i fortid og nåtid*. Novus forlag. Oslo

Arnstberg, Karl-Olov (1997): *Fältetnologi*. Carlssons Bokförlag, Stockholm

Austarheim, Hilde og Holbek, Rune (2004): *Vei i vellinga. Håndbok i dokumentasjon av museumsgjenstander*. ABM-skrift #5

Bohman, Stefan (1986): *Vad folket berättar. Om innsamling och analys av minnesmaterial*.

Stockholm. Nordiska Museet.

Bursell, Barbro (1993): Intervjun som kunskapskälla. I Silvén-Garnert, Eva (red) 1993. *Muntliga möten*. Stockholm: Nordiska museet/samdok.

Davis, C., Back, K. & MacLean, K. (1977): *Oral History. From Tape to Type*. American Library Association

Douglas, Jack (1985): *Creative Interviewing*. Beverly Hills: SAGE Publications

Ehn, Billy & Klein, Barbro (1994): *Från erfarenhet till text. Om kulturvetenskaplig reflexivitet*. Stockholm: Carlsons.

Ehn, Billy, Löfgren, Orvar (1996): *Vardagslivets etnologi. Reflektioner kring en kulturvetenskap*. Bokförlaget Natur och Kultur, Stockholm

Fägerborg, Eva (1991): Fältarbete och verbal dokumentation. I: *Verbalt. Visuelt. Materiellt. Om museernas dokumentation och insamling*. Stockholm: Nordiska Museet/Samdok

Frommer, M., K. & Frommer, H. (1999): *Growing Up Jewish in America. An Oral History*. University of Nebraska Press

Hodne, Bjarne, Kjeldstadli, Knut & Rosander, Gøran (1981): *Muntlige kilder*. Drammen: Universitetsforlaget

- Hosar, Marit og Walle, Lene: *Arkivarbeid i museene*. Landslaget for lokal- og privatarkiv (LLP).
- Høibo, Roy (1999): *Den lange vegen – Rapport om museet og den fleirkulturelle utfordringa*, Ryfylkemuseet
- Høybo, Roy og Karoline (2002): *Den flerkulturelle bygda. Rapport om innvandring i Ryfylke*. Ryfylkemuseet
- Howarth, Ken (1998): *Oral History. History Handbooks*. Sutton Publishing
- Klein, Barbro (red): *Transkripsjon är en analytisk akt*. RIG, nr. 2
- Kjeldstadli, Knut (red.) (2003): *Norsk innvandringshistorie*. Pax Forlag. Oslo
- Ormaasen, Britt og Kvasnes, Oskar (2003) (Wergelands barn) *Jewish Life and Culture in Norway*. Abel Abrahamsen and «Wergeland's legacy», New York, USA
- Oulie, Hege (2003): *Digitalisering av fotosamlinger*. ABM-skrift #1
- Nilsson, Bo G., Waldetoft, Dan, Westergren, Christina (red) (2003): *Frågelist och berättarglädje*. Nordiska Museets förlag. Stockholm
- NOU (1996:7): *Mangfald, minne, møtestad*
- Perks, Robert & Thomson, Alistair (1998): *The Oral History Reader*. Routledge
- Rekdal, Per Bjørn: *Fremstillinger av «de andre» og «en selv» – hvem bestemmer innholdet? I Amundsen, Arne Bugge, Rogan, Bjarne og Stang, Margrethe C. (2003): Museer i fortid og nåtid*. Novus forlag. Oslo
- Rekdal, Per Bjørn (1999): *Norsk museumsformidling og den flerkulturelle utfordringen*. Norsk museumsutvikling 7:1999
- Silvén-Garnert, Eva (red) (1993): *Muntliga möten*. Stockholm: Nordiska museet/samdok

Silvén-Garnert, Eva (red)
(1995): *Text i Tryck*. Stockholm: Nordiska museet/samdok

St. melding 22 (1999-2000):
Kjelder til kunnskap og oppleving

Svanberg, Ingvar & Szabó, Mátyás (1993): *Etnisk liv och kulturelt mangfold: en handbok i innvandrardokumentasjon*. Stockholm. Nordiska Museet

The Journal of the Oral History Society.

Thompson, Paul (2000): *The voice of the past. Oral History*. Oxford Press

UDI (2003): *Rapport om rasisme og diskriminering i Norge 2001-2002*. Utlendingsdirektoratet

Verbalt. Visuelt. Materielt.
1991) Om museernas dokumentation och innsamling. Nordiska Museet/Samdok

Diverse informasjon tilgjengelig på Internett:

Museenes Datatjenestes hjemmeside om Primus: www.mdt.no

Asta arkivsystem: www.stiftelsen-asta.no

Om det engelske «oral history»-prosjektet som er gjennomført med vietnamesiske flyktninger: www.refugee-action.org

Tilknyttede prosjekter kan det leses om her;

Bydel Alna i Oslo samlet inn og dokumenterte flere av lokalbefolkningens historier: www.bydel-alna.oslo.kommune.no/default.asp?page=/omsorg-og-sosiale-tjenester/Flyktning-og-innvandrere/Minoritetsradgivere

Drammen kommune dokumenterer etnisk liv i et bestemt område der det bor mange mennesker med tyrkisk bakgrunn: www.servicetorget.no/fylker/buskerud/drammen-kommune.htm

Glomdalsmuseet har eget flerkulturelt senter, hvor de bl.a. ønsker å dokumentere somalisk kultur: www.glomdal.museum.no

NAKMI – Nasjonal Kompetansenheten for Minoritets-helse: www.nakmi.no

Oslo Byarkivs prosjekt «Oslos multikulturelle arkiver»: www.bar.oslo.kommune.no/OBA/2004/Nordic_black/multikulturelle_arkiver_hoved.asp

Det henvises også til flere av publikasjonene til NMU og ABM-utvikling.

VEDLEGG

Disse skjemaene kan gjerne brukes som maler for eget arbeid.

Brev fra Datatilsynet	68
Erklæring om taushetsplikt	69
Samtykkeerklæring	70
Avtale om bruk av materialet	71
Skjema for lån av materiale	72
Intensjonsavtale	73
Informasjonsskriv	75
Spørreliste	76
Opplysninger om fotografier	82
Informasjon om intervjuet/«Livets begynnelse»	83
Faktaskjema ved intervju	84

06.02.04 lwa/le

0391/04

Norsk Folkemuseum
Museumsveien 10
0287 OSLO

Deres ref
1937/03

Vår ref (bes oppgitt ved svar)
2003/1914-2 RVB/-

Dato
30.01.2004

KONSESJON TIL Å BEHANDLE PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til Deres søknad av 30.09.2003 om konsesjon til å behandle personopplysninger.

Datatilsynet har vurdert søknaden og gir Dem med hjemmel i personopplysningsloven § 33, jf. § 34, konsesjon til å behandle personopplysninger til følgende formål:
Prosjektet "Norsk i går - i dag - i morgen?"

Konsesjonen er gitt under forutsetning av at behandlingen foretas i henhold til søknaden, vedlagte merknader til konsesjonen og de bestemmelser som følger av personopplysningsloven med forskrifter.

Behandlingsansvarlig er Norsk Folkemuseum. Det daglige ansvaret for behandlingen ligger hos virksomhetenes øverste leder. Det daglige ansvaret kan delegeres.

Dersom det skjer endringer i behandlingen i forhold til de opplysninger som er gitt i søknaden, må dette fremmes i ny konsesjonsøknad.

I medhold av personopplysningsloven § 35, fastsettes i tillegg følgende vilkår for behandlingen:

1. Den behandlingsansvarlige skal hvert tredje år sende Datatilsynet bekreftelse på at behandlingen skjer i overensstemmelse med søknaden og personopplysningslovens regler.

Med hilsen

Knut-Brude Kaspersen (e.f.)
avdelingsdirektør

Rune Vidar Bråthen
rådgiver
(saksbehandler,
telefon 22 39 69 07)

Vedlegg : Konsesjonsmerknader

Erklæring om taushetsplikt

Undertegnede er av Norsk Folkemuseum gitt tilgang til følgende materiale:

Opplysningene skal brukes til følgende formål:

Jeg forplikter meg herved til å nytte materialet på en slik måte at det ikke skader eller krenker personer som berøres i materialet. Annen bruk reguleres i avtale med den enkelte.

Jeg er gjort kjent med forvaltningslovens § 13, og erklærer å ville overholde tausheten i samsvar med disse reglene.

Bruker

Sted, dato

Samtykkeerklæring vedrørende oppbevaring og bruk av intervjuer og fotografier

Internasjonalt Kultursenter og Museum og Norsk Folkemuseum har ansvar for å samle og bevare materiale som belyser liv og livsvilkår i Norge. Museene ønsker med prosjektet *Norsk i går, i dag, i morgen?* å dokumentere den nyere innvandringen og innvandrems liv og kultur gjennom innsamling av fotografier og intervjuer. Intervjuene og fotografiene vil inngå som en del av Norsk Folkemuseums samlinger.

Bruk av materialet:

Materialet blir håndtert i tråd med gjeldende offentlige lover og regler i følge Datatilsynets retningslinjer.

Intervjumaterialet vil bli klausulert og det må søkes hos museets arkivleder for å få tilgang til materialet. Tilgang vil gis til forskere og andre som arbeider med å formidle historien om nyere innvandring til Norge. Alle brukere må undertegne en taushetserklæring før tilgang gis. Materialet vil kunne bli publisert/brukt i utstillinger, bøker og tidsskrifter.

Om forteller/giver har ønske om ytterligere restriksjoner i forhold til tilgang og bruk, kan dette spesifiseres nærmere.

Innsamlet materiale omfatter:

..... timer lydopptak

..... avfotograferte fotografier/dokumenter

Partenes underskrifter:

Jeg tillater med dette at materialet kan oppbevares og formidles ved Norsk Folkemuseum, og at kopi kan deponeres til Internasjonalt Kultursenter og Museum.

.....
dato/sted

.....
Forteller/giver

.....
Norsk Folkemuseum/Internasjonalt Kultursenter og Museum

Adresse:.....

Telefon:.....

Norsk Folkemuseum og Internasjonalt Kultursenter og Museum takker for din velvilje!

Avtalen vil utferdiges i to eksemplarer, - en til hver av partene.

Norsk Folkemuseum, Museumsveien 10, 0287 Oslo – Prosjektleder Liv Hilde Boe, tlf: 22 12 37 82

IKM – Internasjonalt Kultursenter og Museum, Tøyenbekken 5 – 0188 Oslo
Prosjektleder, Kristin Gaukstad, Tlf, 22 05 28 35

Journal-nr.:

Avtale om bruk av dokumentasjonsmateriale

Denne avtalen regulerer bruk av dokumentasjonsmateriale hjemmehørende i Norsk Folkemuseums samlinger. Avtalen inngås mellom Norsk Folkemuseum og den som gis tilgang til materialet (bruker).

Opplysninger om bruker:

Navn:

Adresse:

Telefon:

Norsk Folkemuseum gir tilgang til følgende materiale:

Materialet skal nyttes til følgende formål:

Brukers forpliktelser:

Norsk lovverk (personopplysningslov, åndsverkslov, forvaltningslov, o.a.) regulerer bruken av dokumentasjonsmateriale i Norsk Folkemuseums samlinger. Bruker forplikter seg til å bruke materialet i henhold til dette.

Bruker forplikter seg videre til å henvise til Norsk Folkemuseums samlinger når opplysninger, kopier eller annet hentet fra materialet brukes i ulike sammenhenger (publikasjoner, o.a.). Dette gjelder når slik bruk er avtalt.

Det skal inngås spesiell avtale ved bruk av klausulert materiale.

Oslo, den

(Bruker)

(for Norsk Folkemuseum)

Denne avtalen utferdiges i to eksemplarer, ett til hver av partene.

Lån av fotografier, dokumenter og lignende

Følgende materiale har blitt stilt til disposisjon:

Løse fotografier:

Album:

Innrammede fotografier:

Trykksaker:

Annet:

Lånt inn:

Dato: Utlåner: For prosjektet Norsk i dag, i går, i morgen?

.....

Tilbakelevert:

Dato: Utlåner:

.....

Intensjonsavtale – samarbeidsavtale mellom Internasjonalt Kultursenter og Museum og Norsk Folkemuseum om prosjektet ”Norsk i går – i dag – i morgen”.

(Kulturpolitisk) målsetting for prosjektet ”Norsk i går – i dag – i morgen:

- Å bringe den nyere innvandringshistorien inn i museene og andre kulturinstitusjoner for å gi kunnskap og forståelse for de mange kulturelementer som i dag konstituerer norsk kultur.
- Å dokumentere og formidle innvandrerens historie i Norge gjennom å innhente kunnskap om enkeltmenneskenes historier og kulturmøter. Dette gjøres ved å samle inn, registrere, bevare og tilgjengeliggjøre materiale som inngår i dette; kulturarv av materiell og immateriell art.

Forventet prosjektsresultat

- Gjennomføring av definerte dokumentasjonsprosjekter.
- Kunnskapsbank om innvandring. Tilrettelegging av originalmateriale til bruk for alle som søker informasjon om og kilder til nyere innvandring til Norge. Kunnskapsbanken vil også bestå av et nettsted med kataloger og henvisning til tilrettelagt digitalisert materiale i form av tekst, lyd og bilder.
- Gjenstandsmateriale – innsamlet som en delresultat av dokumentasjonsprosjektene.
- Formidling av resultatene.
- Prosjektsamarbeid med ”museenes flerkulturelle nettverk” om noen av del-prosjektene.

Organisering

Styringsgruppe

IKM og Norsk Folkemuseum oppnevner hver en representant, samt en representant for en minoritetsgruppe. Styringsgruppen har:

- Overordnet faglig ansvar
- Beslutning om hvilke prosjekter som skal gjennomføres
- Engasjement av prosjektmedarbeidere
- Økonomisk ansvar

Prosjektansvar

Det utpekes en ansvarlig prosjektleder ved hver institusjon som får ansvar for:

- I fellesskap å utarbeide planer for dokumentasjonsprosjektene. Planene skal inneholde forslag til dokumentasjonsmetoder, aktuelle kandidater for gjennomføring, faglige samarbeidspartnere m.v.
- Prosjektlederne ved de involverte institusjonene har ansvar for rapportering til styringsgruppen og evt. ekstern / intern evaluering av del-prosjektene.

Referansegruppe

Referansegruppen vil vurdere og komme med faglige og praktiske innspill til aktuelle prosjekter.

Eiendomsrett til materialet

Alt materiale som samles inn i forbindelse med prosjektet er å anse som felles eiendom – som en del av den nasjonale kulturarven.

- Materialet skal nummereres og merkes med ”initialene” til prosjektet.
- Retningslinjer for eiendomsrett forholder seg til at gjenstandsmaterialet er en del av den nasjonale kulturarven.
- Ved eventuell avslutning/ oppløsning av samarbeidet vil samlingene likevel være å anse som felles eiendom.
- Ved tvilstilfeller vil styringsgruppen ha avgjørende myndighet.

Tilgjengelighet

- Så langt det er praktisk mulig vil materialet være tilgjengelig ved begge institusjoner. Dette vil være aktuelt for alt som er elektronisk tilgjengelig.
- Originalmateriale vil bli oppbevart ved Norsk Folkemuseum. Dette vil særlig dreie seg om gjenstander og originalfotografier.
- Så langt det er mulig vil materialet bli tilgjengelig også over Internett.
- Institusjonene har plikt til å informere hverandre om forsknings-, formidlings- og utstillingsplaner med minimum 6 måneders forvarsel der det innsamlede materialet kan bli berørt.
- Spørsmål om utlån av (deler av) materialet til tredjepart avgjøres av de to institusjonene i fellesskap.

Økonomi

Prosjektet er basert på en bevilgning fra Norsk kulturråd.

- Det arbeides for å skaffe ytterligere ekstern finansiering til prosjektet.
- Norsk Folkemuseum har overordnet ansvar for regnskap av prosjektets midler, utbetalinger, revisjon av midlene, økonomisk rapport til styringsgruppen m.v.
- Disponering av prosjektets midler besluttet av styringsgruppen i henhold til årsplaner og årlige budsjettforslag.

For Norsk Folkemuseum

Dato:

Sign:

For IKM –

Internasjonalt Kultursenter og Museum

Dato:

Sign:

Informasjon om prosjektet

Norsk Folkemuseum og Internasjonalt Kultursenter og Museum (IKM) vil i løpet av perioden 2002-2005 gjennomføre prosjektet *Norsk i går, i dag, i morgen?*. Målet med prosjektet er å dokumentere nyere innvandring til Norge.

Den enkeltes historie og fotografier er viktige bidrag til å forstå hvordan det har vært å komme til Norge som innvandrer og etablere seg her med arbeid og familie. Prosjektet er støttet av Norsk Kulturråd.

Norsk Folkemuseum har store samlinger av gjenstander, intervjuer, fotografier og arkivsaker som dokumenter liv og livsvilkår i Norge. Materialet fra dette prosjektet vil inngå i disse samlingene og bli håndtert på samme måte som det øvrige materialet.

En forutsetning for at Norsk Folkemuseum kan bygge opp samlinger og gjøre dem tilgjengelige, er at museet følger de retningslinjer for personvern som Datatilsynet har pålagt museet. Dette innebærer blant annet at museet følger Personopplysningsloven og åndsverkslovens retningslinjer. Disse retningslinjene sikrer at den enkeltes bidragsyters rettigheter blir ivaretatt.

Museet kan gjøre dette materialet tilgjengelig til forskere og andre som ønsker å belyse innvandrernes historie i Norge. De som får tilgang må undertegne en taushetserklæring og retningslinjer bruk av materialet. Bidragsyttere vil i ettertid ha innsyn i det materialet de har stilt til disposisjon.

For at museet skal kunne oppbevare og gjøre materialet tilgjengelig, må det undertegnes en samtykkeerklæring. Dersom du har ønsker om spesielle begrensninger vedrørende bruk av materialet, kan dette spesifiseres nærmere.

Vi er taknemlig om du ønsker å bidra til prosjektet, og vil gjøre vårt ytterste for at ditt bidrag blir ivaretatt på den beste måte.

Med vennlig hilsen for
Norsk Folkemuseum

Liv Hilde Boe
Prosjektleder

Norsk Folkemuseum, Museumsveien 10, 0287 Oslo – Prosjektleder Liv Hilde Boe, tlf: 22 12 37 82

IKM – Internasjonalt Kultursenter og Museum, Tøyenbekken 5 – 0188 Oslo
Prosjektleder; Kristin Gaukstad, Tlf; 22 05 28 35

18.03.2003

Norsk Folkemuseum – Internasjonalt Kultursenter og Museum:

Norsk – i går – i dag – i morgen

Spørreliste for livsløpsintervjuer i hovedsak tilpasset menn

Innledning

Hvor og når født.

Besteforeldrenes generasjon

Husker du bestemor - bestefar

Hvor bodde de

Hva gjorde de

Hvor mange barn hadde de

Så du dem ofte

Hva tror du var deres hovedinteresser

Hvordan vil du karakterisere dem

Var de religiøse

Var du nær dem

Har noen av dem hatt sterk innflytelse på deg

På samme måte besteforeldrene på den andre siden

Eventuelle steforeldre

Var det noen andre slektninger eller andre fra den generasjonen som hadde betydning for deg

Hva slags arbeid hadde de

Foreldrene

Kan du fortelle om foreldrene dine.. La oss starte med din far.

Hvor og når ble han født

Hva slags arbeid hadde han.

Hadde han noen ganger mer enn en jobb.

Kan du beskrive ham for meg

Var han religiøs

Opplevde du at du var nær ham

Var han lett å snakke til

Hva slags språk snakket dine foreldre

Mor – samme type spørsmål

Hvilken plass i rekken er du

Bodde alle dine brødre og søstere sammen med dere

Oppdro dine foreldre deg til å betrakte visse ting i livet som viktige

Hva slags person håpet de at du skulle bli

Hva skjedde når du gjorde noe de ikke likte

Var dine foreldre strenge

Hvis vi tenker på dine foreldre som et par. Kan du si hva slags forhold de hadde til hverandre slik du kjenner det.

Hva var det beste ved deres forhold, det verste.

Dersom skilt. Hvorfor tror du at de ble skilt.

Kan du fortelle om skilsmissen.

Hvordan forandret dette livet for deg.

Hvordan ble forholdet til dem senere.

Fikk noen av dem nye partnere.

Hvordan vil du si at skilsmissen innvirket på deg.

Få litt innsikt i eventuelle steforeldre. Omtrent samme spørsmål som foreldre. Hadde de egne barn. Hvordan gikk det? Var dere nær?

Søsken, tanter, onkler, kusiner

Hvordan kom dere søsken overens.

Har du mye kontakt med dine søsken nå

Hva gjør de

Hva med tanter og onkler. Bodde noen i nærheten da du var barn

Så du dem ofte. Var noen av dem dine favoritter

Hadde de innflytelse på ditt liv

Jeg antar at du har fettere og kusiner.

Hva slags forhold hadde dere

Holder dere fortsatt forbindelse.

Hadde du gudforeldre, eller andre familievenner som betydde mye for deg.

Hendte det at den utvidete familien kom sammen, begravelse, giftermål.

Kan du beskrive en slik sammenkomst.

Hvor mange ville overnatte.

Har dere fortsatt slike store sammenkomster

Hvordan holdt folk som bodde forskjellige steder kontakt

Hva slags informasjon var det viktig å formidle til andre.

Daglig liv i din barndom

Nå ville jeg like å spørre noen spørsmål om ditt dagligliv i din barndom.

Hvem eide huset.

Eier familien fortsatt huset

Hvis leid, hvordan var forholdet til huseier?

Kan du beskrive huset for meg, gjerne tegne grunnplan.

Hvor mange rom hadde det.

Hvor sov de forskjellige

Var det noen rom som spesielt ble ansett som kvinnenens rom.

Var det noen rom som var ansett som mennenes rom

Hva slags møbler var det.

Gjorde dine foreldre forandringer i din barndom.

Hvem bodde i huset da du vokste opp.

Var det noen andre utenom familien?

Hvem gjorde hva i huset da du var liten – koking, vasking.

Hjalp du til i huset.

Hjalp dine søsken til.

Hvem laget klærne dine.

Dyrket dine foreldre frukt eller grønnsaker

Holdt de husdyr.

Hjalp du med dette.

Hjalp din far til i huset. Passet han deg, eller lekte han med deg.

Lekte din mor med deg.

Satt familien ned sammen under måltidene.

Kunne du snakke under måltidene.

Hvem lekte du med da du var barn.

Hva slags leker lekte du. Hadde du kjeledyr, deltok i noen klubber e.l.

Når faren og moren ikke arbeidet - hva slags ting gjorde de sammen for å ha det hyggelig.

Gikk noen gang hele familien ut sammen?

Reiste dere noen gang på ferie.

Gikk du i kirken/moskeen da du var barn.

Var noen alvorlig syke da du var barn.

Hva slags hjelp fikk de.

Hvordan virket dette inn på deres liv?

Da du var barn, var det noen gang snakk om politikk eller fagforeninger?

Var familien involvert i slikt?

Samfunn og klasse

Ser du på deg selv som en landsens eller byjente/gutt.

Kan du beskrive ditt barndoms nabolag for meg.

Hjalp naboene hverandre. Hvordan

Hjalp noen av naboene noen gang, f. eks. ved barnefødsel eller sykdom, eller dødsfall?

Rettet de noen gang på deg.

Hva ville de irritere seg over?

Hadde dine foreldre venner?

Var din mors venner forskjellige fra din fars?

Når så de dem.

Var de hjemme hos dere.

Fikk du ofte være med?

Mange folk deler samfunnet inn i ulike sosiale grupper eller sosiale klasser. Hva mener du de forskjellige klassene eller gruppene var på din tid.

Hvilken tilhørte din familie?

Tror du at det var mulig å bevege seg fra den ene til den andre?

Var det folk som var rikere/fattigere enn dere.

Hvem var de fattige? Hva var ditt forhold til dem? Hvem hadde du lettest omgang med.

Følte en gruppe seg mer overlegen enn andre?

Var det noen steder du ikke fikk love til å gå, eller var det noen du ikke fikk love til å være sammen med.

Skole, venner

Nå har jeg lyst til å stille deg noen spørsmål om skolen. Hvor gammel var du da du startet på skolen.

Hva slags skoler gikk du på.

Hva synes du om disse skolene.

Ville du ønsket å gå lenger på skolen?

Oppmuntret dine foreldre deg når det gjaldt skolearbeid?

Kan du huske lærerne.

La lærerne særlig vekt på at noe var viktig.

Var det noen lærere som hadde noen betydning for deg?

Behandlet de barna fra ulike klasser eller grupper forskjellig.

Hvem var dine venner.

Besøkte dere hverandre i hverandres hjem?

Var du flink i sport.

Hva var dine drømmer og håp da du forlot skolen.

EV. Høyere skole, fag, venner, klubber, fritid, kvinnenes stilling.

Jobb

Nå jeg gjerne snakke om ditt arbeidsliv. Da du gikk på skolen, hadde du noen deltidsjobb?

Da du forlot skolen, hva hadde du lyst til å gjøre.

Hadde du problemer med å få jobb. Hvorfor tror du det var slik?

Når fikk du din første fulltidsjobb.

Var det gjennom familie, venner eller forbindelser.

Hva gjorde du i jobben.

Hva slags arbeidstid hadde du.

Hvordan opplevde du jobben

Opplevde du at du fikk OK betaling.

Ga du noe av den til din mor?

Hvordan gikk du sammen med de andre på jobben.

Arbeidet menn og kvinner sammen?

Kunne du snakke, slappe av, eller ha det morsomt sammen med andre på jobben.

Gikk du inn i noen fagforening? Eller arbeidssammenslutninger.

Hva slags kontakt hadde du med dine overordnede.

Hadde du noen sjanse til forfremmelse.

Hva var din neste jobb. Hvordan fikk du den? Hva gjorde du der: Hvor lenge hadde du den? (Videre på samme måte)

Har du hatt mer enn en jobb samtidig.

Hva var jobbene.

Hvorfor gjorde du det?

Hva tror du er forskjellen i arbeidsmuligheter og erfaring mellom arbeid der og utenlands.

Har endret teknologi influert ditt arbeidsliv
Hvilke jobber har du likt best.
Har du noen gang tenkt å endre jobb?

Fritid og forelskelse

Kan du fortelle meg om dine fritidsaktiviteter, også ditt forhold til det annet kjønn da du var ung.
Hvor lenge bodde du hjemme?
Hvor bodde du etter at du flyttet hjemmefra.
Delte du rom med noen.
Ble det forventet at du skulle hjelpe familien med penger?
Hva likte du å gjøre i din fritid?
Gjorde du noen gang noe som dine foreldre mislikte.
Fikk du nye venner da du gikk ut av skolen?
Hvordan møttes dere. Hva gjorde dere?
Var det noen av dem som hadde stor betydning for deg.
Hva med å ha jente/guttevenner?
Fikk du noen sexopplæring.
Hvem ville du gå til for slik informasjon?
Hva ville dine foreldre sagt, dersom du fikk barn før du var gift?
Hva er ditt syn?
Hva ville de synes om et blandingssekteskap når det gjelder nasjonaliteter. Hva synes du?
Hvis singel
Hvorfor har du ikke giftet deg? Har du noen gang følt familie press for å gjøre det? Hva gjør du da. Hva slags fordeler ser du ved å være singel, og ulemper.

Ekteskap og barn

Kan du fortelle meg når og hvordan du møtte din ektefelle?
Hvor gammel var du og hun/han.
Kan du fortelle meg hvem hun/han var, hvor hun kom fra.
Hvor lenge hadde der kjent hverandre før dere giftet dere
Kan du huske bryllupsdagen
Hvem kom
Hvem hjalp.
Hvem betalte?
Hvordan var det med medgift
Hvordan går hun/han sammen med dine foreldre.
Har dere mye å gjøre med hennes/hans familie?
Hvor lenge kjente dere hverandre før dere giftet dere/bodde sammen.
Hjalp foreldrene dine/deres med å skaffe dere bolig? Eller senere?
Hvor lenge bodde dere der.
Kan du beskrive deres senere hjem hvor dere har bodd.
Var de leid, eller eide dere dem
Gjorde dere noe med boligen
Bor det slektninger i nærheten
Bor det andre pakistanske familier inærheten
Er det noen pakistanske familier dere ikke ønsker kontakt med
Snakker dere sammen om viktige ting.
Hva gjør dere når dere er uenige
Hva slags arbeid har din partner hatt siden dere giftet dere.
Diskuterer dere penger
Hvem vil du si er ansvarlig for husholdsbudsjettet
Deler dere husholdsansvar og oppgaver. Hvem gjør hva.

Hvis ikke lenger sammen
Hvordan skjedde det. Hva gikk galt? Kan du fortelle om oppbruddet. Hvordan er forholdet i dag? Kan du fortelle om etterfølgende partnere?

Hvor mange barn har du
Hva heter de

Når er de født

Planla du å ha det antallet du har.

Hvis kvinne

Visste du hva du kunne forvente ved fødsel
Dersom du trengte råd. Hvem kunne du spørre.

Straffet du barna da de var små. Hvordan.

Fortsatte du å arbeide da barna var små.

Hvordan klarte du å passe barna.

Fikk du økonomisk hjelp fra familien?

Når du oppdrar dem – hva synes du er det viktigste å gi dem?

Tror du at jenter og gutter skal behandles forskjellig?

Hvor mye forventet du at de skulle hjelpe til hjemme? Gutter like mye som jenter?

Lekte dere med barna.

Tok dere dem med noen steder?

Oppdro du dem til å mene at visse ting i livet var viktige?

Hvis de gjorde noe galt, hva gjorde du.

Hva gjør dine barn

Hva slags skoler har de gått på.

Etter som de ble eldre – hvor mye frihet har du gitt dem?

Kjente du vennene deres

Hva synes du dersom de gikk ut med en fra en annen kultur.

Hva ville du sagt dersom dine barn fikk barn før de var gift?

Hvor bor barna dine i dag. Hva gjør de. Når ses dere?

Hvordan tror du at dine holdninger til dine barn var forskjellige fra dine foreldres holdning til deg, da du vokste opp.

Hva er dine håp og drømmer for dine barn?

Hva gjør dere i de norske høytidene, jul, påske, 17. mai

Hvis nytt forhold.

Kan du beskrive ditt forhold i dag? Forholdet mellom barna og din nye partnere. Hvordan endret ting seg da han/hun flyttet inn? Har du hatt ansvar for å oppdra barn fra ulike forhold. Hvordan gikk de sammen. Har det vært problemer?

Forandring av dagliglivet

I ditt voksne liv - hva har du (og din partner) likt best å gjøre på fritiden.

Hvor viktige har venner vært i ditt voksenliv?

Hva gjør dere sammen?

Hjelper dere hverandre.

Kan du beskrive hvordan reiseerfaringer har endret seg i ditt liv?

Hvordan kom du deg rundt da du var ung.

Syklet du langt?

Husker du hvordan det var da færre folk hadde bil?

Hva med handling.

Hva synes du er forandret.

Hva med maten du kjøper.

Kan du beskrive hvordan typiske måltider har forandret seg i din levetid.

Hvor mye variasjon var det i kostholdet da du var liten?

Smakte det bedre.

Lager du mat selv. Hvordan lærte du det?

Kan du beskrive naboskapet du har bodd i som voksen.

Har du kontakt med naboene?

Har du hjulpet noen av dem når de har hatt vanskeligheter.

Kan du beskrive hvilke sosiale kategorier eller klasser som bor i nabolaget.

Tror du at det er mulig å bevege seg fra en sosial klasse til en annen.

Kjenner du noen som har gjort det.

Hva slags gruppe/klasse opplever du som nærmest.

Har du venner fra andre grupper.

Har du vært aktiv i politikk.

Har du tilhørt noen lokale klubber eller foreninger, religiøse organisasjoner.

Hvordan har helsen vært i ditt voksne liv.

Har du vært tilfreds med den behandling du har fått.
Har du eller noen i familien fått alternativ terapi.
Hvordan tror du sosiale holdninger til død har endret seg i din levetid.
Har begravelser endret seg i din tid?

Senere liv

Har du barnebarn.
Ser du dem ofte? Hjelper du din sønn/datter med å passe dem?
Syns du at det er den slags hjelp foreldre skal gi.
Hjelper de deg på noen som helst måte.
Når besluttet du deg for å trekke deg tilbake. Hvordan var det finansielt?
Hva har vært din hovedinteresse eter at du trakk deg tilbake

Avslutning

Hvordan vil du beskrive deg selv, din identitet nå, f. eks. som norsk som pakistaner. Hvordan har dette forandret seg i din levetid.
Har du forandret deg i forhold til familie og venner?
Hva har vært de beste tingene i livet ditt? De verste tingene?
Hva har du lyst til å gjøre i tiden fremover?

Emigrasjon – inn når det passer.

Når tenkte du først på å reise utenlands. Hvorfor.
Hadde noen i familien reist før deg.
Dro du på grunn av arbeid, utdanning, for å slutte deg til familien.
Hvor lenge hadde du tenkt å være borte
Hva visste du om Norge?
Hvem visste du det fra?
Hadde du familie eller venner som var der allerede.
Hadde du en jobb som ventet på deg.
Hvordan klarte du å skaffe penger til billetten.
Hadde du noe sted å bo.
Hvem møtte deg?
Bodde du sammen med dem?
Hjalp de deg på noen måte?
Etterlot du en kone/barn hjemme?
Hva syntes du om det.
Hvem hjelp til å se etter dem da du var borte.
Kom de etter senere.
Hva syntes du var merkelig da du ankom?
Hadde du problemer med språket.
Var det noen som plaget deg med aksent, klær.
Vil du si at folk generelt var vennlige eller uvennlige mot deg.
Hvordan fant du din første ordentlige bolig.
Kan du beskrive den for meg.
Hva slags bekvemmeligheter var der, bad, kjøkken.
Måtte dere dele flere? Huseier.
Fikk du venner der?
Måtte du forandre matvaner?
Knyttet du deg til noen foreninger el.l.
Fant dere en møteplass hvor du kunne møter kjente?
Føler du deg hjemme i Norge nå.
Vil du si at du har opplevd diskriminering.
Har du vært ofte tilbake i hjemlandet.
Hvor ofte
Har du bolig i hjemlandet
Kan du beskrive boligen din .
Har du tenkt på å returnere permanent? Eller flytte et annet sted?
Hvordan holder du kontakt med hjemlandet.
Hvor ofte ringer eller telefonerer du. Utveksler dere nytt, sladder- eller råd. Sender familien presanger, eller penger eller annen slags hjelp til slekten? Aviser, TV.
Hvem vil du si din familie består av nå?
Ville du bodd andre steder enn Norge

25.05.2005 13:08

Om fotoopplysninger

Norsk Folkemuseum og Internasjonalt Kultursenter og Museum (IKM) takker for at vi har fått lov til å avfotografere bilder fra din private fotosamling.

Vi håper at du også kan bidra med opplysninger om de bildene vi har kopiert. Vedlagt er et sett kopier av bildene vi har kopiert. Det hadde vært fint om det så langt som mulig kunne føres på opplysninger om:

- hvor bildet er tatt
- når bildet er tatt. Vet en ikke eksakt år, så angi ca.
- hvem som er med (fra venstre)

Hvis bildet er tatt ved en spesiell anledning, skriv gjerne på det. Eksempelvis bryllup, ferie i Pakistan osv.

Har du spørsmål rundt dette er det bare å ringe til prosjektkontoret på Norsk Folkemuseum, se nederst for tlf. nummer.

Med vennlig hilsen for
Norsk Folkemuseum

Oskar Kvasnes
Prosjektmedarbeider

"LIVETS BEGYNNELSE"

Litt om hvordan bidragsyteren blir kontaktet, intervjuet vil foregå og hva man kan forvente

De som er interessert i å bidra til at denne utstillingen blir realisert får kontakt (blir kontaktet eller tar kontakt selv) med prosjektlederen hos IKM – Kristin Gaukstad.

Hun vil først kontakte bidragsyteren per telefon og avtale en dag hun (eller en annen kvinnelig intervjuer) kan komme til bidragsyteren, enten hjemme eller på jobb hvis det passer bedre.

Før selve intervjudagen har hun sendt ut en liste med spørsmål som hun kommer til å spørre om. Selve intervjuet vil ta i underkant av 2 timer – det kommer litt an på mengden av informasjon som blir formidlet. Intervjuene blir tatt opp på bånd. Hvis det er noen som ikke ønsker det må dette avtales på forhånd mellom intervjuer og den som blir intervjuet.

I utgangspunktet vil det være nok med et intervju før fødsel og muligens et kortere et etter fødsel hvis mor og barn orker dette. Når stoffet skal bearbeides til utstillingen og katalog vil det være stor sannsynlighet for at det oppstår enkelte uklarheter og at det dermed blir nødvendig med noen oppklaringsspørsmål. Dette kan gjøres per telefon eller brev / e-post. Alle opplysninger som bidragsyteren kommer med blir behandlet konfidensielt (hemmelig / taushetsplikt). En egen kontrakt blir skrevet mellom intervjuer og den som blir intervjuet.

Det er ønskelig å få tatt bilder av bidragsyteren. Dersom bildene blir brukt i utstillingen, vil ansiktet bli "sladdet" bort der dette er ønskelig. Alle bidragsytere opptrer under et annen navn enn sitt eget. Dette gjøres for å "beskytte" henne mot eventuelle represalier fra storsamfunnet.

I følge Datatilsynet skal slike personlige intervjuer oppbevares, registreres og dokumenteres på bestemte måter. IKM har i samarbeid med Norsk Folkemuseum retningslinjer som er i tråd med Datatilsynets regler om oppbevaring av disse intervjuene på en sikker og konfidensiell måte.

Er det noen flere spørsmål så ta kontakt med

Kristin Gaukstad
Innsamlings- og dokumentasjonsansvarlig hos IKM
Prosjektleder for BEGYNNELSE.
Tlf; 22 05 28 35 / mob; 48 24 50 42 / e-post; kristin@ikm.museum.no

Intervju - Fakta:

Delprosjekt:

Fortellers navn: (etternavn, fornavn)
(Som oppgitt i telefonkatalogen)

Fortellers navn: (etternavn, fornavn)
(Som oppgitt i pass)

Kjønn: Fødested: (landsby/by)

Fødeår: Fødested: (provins)

Adresse: (Norge)

Telefon:

Adresse: (Hjemland)

Navn på intervjuer:

Opptaksdato:

Opptakssted:

Totalt antall bånd:

Kort biografi:

Norsk Folkemuseum, Museumsveien 10, 0287 Oslo – Prosjektleder Liv Hilde Boe, tlf: 22 12 37 82

IKM – Internasjonalt Kultursenter og Museum, Tøyenbekken 5 – 0188 Oslo
Prosjektleder, Kristin Gaukstad, Tlf: 22 05 28 35

TIDLIGERE UTGIVELSER AV ABM-SKRIFT

- #1 Digitalisering av fotosamlinger
- #2 Reform 94 og museene
- #3 Befolkningens vurdering av folkebibliotekene
- #4 Statistikk for arkiv, bibliotek og museum 2002
- #5 Vei i vellinga. Håndbok i dokumentasjon av museumsgjenstander
- #6 Sømløs biblioteklov for sømløse bibliotektenester
- #7 Museumsarkitektur. En studie av nyere norske museumsbygg
- #8 Sømløs kunnskap. Om bruk av emnekart
- #9 Det handler om læring
- #10 Tegnspråk som offisielt språk
- #11 Statistikk for bibliotek og museum 2003
- #12 Museer og den flerkulturelle virkeligheten
- #13 ABM-institusjonene i Norden. Kompetanseoppbygging for et multi-kulturelt normalsamfunn
- #14 Biblioteket. Det normale rommet i fengselet
- #15 Konsolidering av museer – råd og vink
- #16 Kommunesammenslåing og arkivspørsmål
- #17 Norsk-engelsk ordliste med bibliotektermer
- #18 Folkebiblioteket som offentlig møteplass i en digital tid

Skriftserien fås gratis ved henvendelse til ABM-utvikling så langt opplaget rekker. Den er også tilgjengelig på www.abm-utvikling.no.

ISBN 82-8105-022-5